

הישיבה השלוש-מאות-ותשעים-ושלוש של הכנסת התשיעית

יום רביעי, ג' בטבת התשמ"א (10 בדצמבר 1980)
ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שמון ומארגארינה), התשמ"א—1980; בצורשתי-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — בשר קפוא), התשמ"א—1980; בצורשתי-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — חטים, קמחים ופולי סויה), התשמ"א—1980; בצורשתי-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — כוספה, סויה, פולי סויה וסובין), התשמ"א—1980.

היו"ר ב. הלוי:
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

המשנה למזכיר הכנסת ש. יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת החלטות בדבר אישור הוראות: בצורשתי-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין —

ב. הרשאתה של ועדת העבודה והרווחה להביא לפני הכנסת את חלוקתה

של הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39), התשמ"א—1980 *

ביתר חלקי. הנני מבקש כי הכנסת תאשר החלטה זו: "הכנסת מחליטה, על-פי סעיף 121 לתקנון, להרשות לוועדת העבודה והרווחה לדון ולהביא לפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית רק חלק מהצעת החוק הנדונה, סעיפים 1 עד 15 וסעיפים 21 עד 26."

היו"ר ב. הלוי:
אני מעמיד להצבעה את הצעת ההחלטה כפי שהובאה על-ידי יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה.

הצבעה

ההחלטה בדבר חלוקתה של הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39), התשמ"א—1980, נתקבלה.

היו"ר ב. הלוי:
אני מזמין את יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה להביא לאישור הכנסת הרשאה על-פי סעיף 121 לתקנון הכנסת בדבר חלוקתה של הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39), התשמ"א—1980.

מנחם פרוש (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):
אודני יושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להגיש לכנסת בשם ועדת העבודה והרווחה הצעה להחליט להרשות לוועדת העבודה והרווחה לדון ולהביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית רק חלק מהצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39), התשמ"א—1980. חלק מהצעת החוק דן בנושאי ביטוח זכויות עובדים בפשיטת-רגל ובפירוק תאגיד. חלק זה מחייב דיון נוסף בוועדה ועל כן מוצע לאפשר לפצל את החוק ולסיים בשלב ראשון את הדיון

ג. שאילתות ותשובות

לידיעת ממשלת ניו-זילאנד, ולידיעתם של ידידי ישראל הרבים במדינה זו, את מורת-רוחו מהקו האנטי-ישראלי הנקוט בידי ראש ממשלתם?

שר-החזן י. שמיר:
שגריר ישראל מקיים באורח קבע מגעים הן עם גורמים רשמיים והן עם חוגים שונים אחרים בציבור הניו-זילאנדי. השגריר מגיב בצינורות הרשמיים ובאמצעי התקשורת על התבטאויות נגד ישראל.

6945. ההשלכות המדיניות של החלת חוק ישראל ברמת-הגולן

חבר-הכנסת א. אבן שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון התשמ"א (3 בנובמבר 1980):

פורסמו כתבות והושמעו הצעות בדבר חקיקה להחלת חוק ישראל ברמת-הגולן.

היו"ר ב. הלוי:
אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: שאילתות ותשובות.

6932. תגובת משרד החוץ לעמדותיו האנטי-ישראליות של ראש ממשלת ניו-זילאנד

חבר-הכנסת ז. שובל שאל את שר החוץ ביום י"ט בחשוון התשמ"א (29 באוקטובר 1980):

זה כמה שנים נוקט ראש ממשלת ניו-זילאנד רוברט מולדון עמדות אנטי-ישראליות ברורות. קו זה התבטא, בין היתר, במגעים עם אש"פ, בסינוור על עמדותיו, ולעתים אף בהתבטאויות הגובלות באנטישמיות. לדוגמה, השבוע האשים ראש ממשלת ניו-זילאנד את הנשיא קארטר בכך שהשיקול המנחה אותו במדיניותו כלפי המורח-התיכון הוא הרצון "למשוך את הקול היהודי".

אבקש לדעת:
האם נקט כבוד השר צעדים כל שהם כדי להביא

אודה לך אם תואיל להשיב לי:

1. כמה מסבירים יצאו בחוץ-לארץ מטעם משרד החוץ בשנת 1980?
2. לאילו מקומות ולכמה זמן נשלחו מסבירים אלו?

שרי-החוץ י. שמיר:

1—2. החל מינואר 1980 עד סוף אוקטובר 1980 נשלחו על-ידי מחלקת ההסברה של משרדנו 39 מרצים ומסבירים, מהם: 18 לארצות-הברית וקאנדה, 19 לאי-רופה, 1 לאסיה ואוקיאניה ו-1 לאמריקה הלאסטינית. חלק מן המרצים נשלחו במימון מלא של המשרד וחלקם נסעו בשליחות שונות לחוץ-לארץ והסכימו להקדיש מזמנם להסברה. תקופת השיגור נעה בין יומיים-שלושה כשהמ-דובר במרצים מודמנים; ובין שבועיים עד חודש, כשהמ-דובר במרצים ששוגרו במימון מלא של המשרד.

היו"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

אדוני השר, כאשר שולחים מסבירים שאינם שייכים למשרד החוץ, מה הם הקריטריונים לבחירתם?

שרי-החוץ י. שמיר:

בדרך-כלל באות הצעות למשרד החוץ. משרד החוץ בוחר באיזו מידה ניתן להפעיל את האיש בתנאים אלה בארץ מסויימת, והוא קובע. אין קריטריונים כתובים שהתקבלו אי פעם באופן פורמלי על-ידי משרד החוץ.

7005. העסקת ישראלים על-ידי שגרירויות

ישראל כח"ל

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החוץ ביום ח' בכסליו התשמ"א (16 בנובמבר 1980):

אודה לשר אם יואיל להשיב לי:

האם יש שגרירויות וקונסוליות המעסיקות ישראלים שאינם סטודנטים הנמצאים בחוץ-לארץ, ואם כן, כמה?

שרי-החוץ י. שמיר:

משרד החוץ, כיתר שלוחות ממשלת ישראל בחוץ-לארץ, מעסיק בנציגויותיו אזרחים ישראלים שהוהים זמ-נית בחוץ-לארץ, וזאת בעיקר בתפקידי מינהל. ההעסקה נעשית בהתאם לנהלי נציבות שירות המדינה. עדיפות בתחום זה ניתנת לסטודנטים, אך במקומות שבהם אין די סטודנטים ישראלים מועסקים גם אזרחים ישראלים אחרים שהוהים זמנית בחוץ-לארץ, ובעיקר בני משפחותיהם של שליחי המדינה או שליחי חברות ומוסדות ישראלים. מספר המועסקים שאינם סטודנטים הוא כ-240.

היו"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

האם יכול שרי-החוץ לומר, על-פי קריטריון סביר של יורד — אדם שנמצא בחוץ-לארץ יותר מתקופה מסויימת ואיננו בן-משפחה של שליח — שאין העסקה של יורדים בקונסוליות ובנציגויות ישראל?

שרי-החוץ י. שמיר:

ההוראה הכללית היא שלא להעסיק יורדים. יכול להיות שיש מקרים חריגים. צריך לבדוק כל מקרה ומקרה.

אי לזאת מתבקש כבודו להשיב לי:

א. האם הכין משרד החוץ הערכות מצב לגבי ההש-לכות והתוצאות העוללות לנבוע מפעולה כזאת בימים אלה?

ב. האם גיבש שר החוץ את עמדת משרדו בנושא?

ג. מה הן עצתו והמלצתו של שר החוץ בסוגיה זאת לאור אחריותו בתחום חזיון קשרי החוץ של מדינת ישראל?

היו"ר ב. הלוי:

חברת-הכנסת אבא אבן איננו נוכח באולם.

שלמה הלל (המערך):

האם אני יכול לבקש משר החוץ שיואיל להשיב על השאלתה?

שרי-החוץ י. שמיר:

א—ב. גורמים שונים במשרד הגישו לי הערכות מצב לגבי השלכותיה האפשריות של החלת החוק הישראלי ברמת-הגולן.

ג. שר החוץ יביע את דעתו לכשייערך דיון על כך בממשלה.

שלמה הלל (המערך):

האם אני יכול לשאול שאלה נוספת בשם השואל?

היו"ר ב. הלוי:

רק אם חברת-הכנסת הלל יחליף את מושבו של חברת-הכנסת אבן בכנסת — — —

שלמה הלל (המערך):

אני יכול לעבור לכיסא השני.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

לכולם יש שאלות נוספות.

6946. התערבות שגריר ישראל בארה"ב לטובת

מועמד בכחירות שם

חברת-הכנסת מ. סכידור שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון התשמ"א (3 בנובמבר 1980):

בעתונות ארצות-הברית נתפרסם ששגריר ישראל בווינגטון דיבר בפומבי לטובת בחירתו של ג'ימי קארטר לנשיא הבא של ארצות-הברית.

אי לכך אבקש להשיב לי:

א. האם נכונות הידיעות?

ב. אם כן, האם נתנה את שגרירנו בארצות-הברית לבל יגלה פנים לטובת מועמד זה או זה?

תשובת שרי-החוץ י. שמיר:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נמסר לנו כי לא היה בעתונות ארצות-הברית כל פירסום ברוח המתואר במבוא השאלתה.

7004. פרטים על-אודות המסבירים מטעם משרד החוץ

בשנת 1980

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החוץ ביום ח' בכסליו התשמ"א (16 בנובמבר 1980):

למאמץ דיפלומאטי לפירוק המרחב מנשק גרעיני. היו פרשנים שראו בכך מיפנה במדיניותה של ישראל ולעומת זאת היו פרשנים שטענו במאמריהם כי אין זה אלא תכסיס תעמולתי.

אני מתכוון לשאול:

- א. האם יש לישראל מדיניות חדשה בנושא הגרעיני?
- ב. אם כן, מה היא?
- ג. האם נבדקה באחרונה מחדש הדוקטרינה הבטיחנית ו/או המדינית של ישראל לגבי נושא הנשק הגרעיני, בין השאר לאור הטענה של הימצאות נשק גרעיני בידי עיראק ו/או מדינות ערביות אחרות?
- ד. אם כן, מה היא התוצאות?
- ה. האם מוכנה ישראל לחתום על האמנה הבין-לאומית לאי-הפצת הנשק הגרעיני?
- ו. אם לא, מדוע?
- ז. אם כן, אילו צעדים נקטה ישראל בעניין זה?

שר-החץ י. שמיר:

א.— מדיניות ישראל בנושא הנשק הגרעיני לא השתנתה. אני מבקש להפנות לדברי בנושא זה מעל דוכן הכנסת ביום 30 ביולי 1980, בתשובתי להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת מ. וילנר, מודעותה של ישראל לנושא באה שוב לידי ביטוי בצורה ברורה בעצרת האו"ם הנוכחית בשני אופנים: (א) ישראל הגישה לעצרת הצעת החלטה שבה היא קראה למדינות האזור להביע את נכונותן לכינוס למשאומתן רבי-צדדי לשם הקמת אזור מפורז מנשק גרעיני במזרח-התיכון. ישראל מאמינה כי זוהי הדרך היעילה להשיג את מטרת אי-ההפצת של נשק גרעיני. מדינות ערב דחו הצעה זו וכחוצאה מכך נאלצה ישראל להסיר את הצעתה מסדר-היום של העצרת; (ב) ישראל הצטרפה לקונסנסוס על הצעת החלטה מצרית לפירוק האזור, תוך הדגשה כי הדרך הטובה והיעילה ביותר להשגת מטרה זו היא בהתאם להצעת ההחלטה הישראלית הנוכחית.

היו"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחברי-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

כבוד השר, מהי הסיבה לכך שישראל אינה חותמת על אמנה בין-לאומית לאי-הפצת נשק גרעיני? האם אין טעם, לאור העובדה שנשק גרעיני מגיע לעיראק, לחתום על אמנה בין-לאומית כזאת?

שר-החץ י. שמיר:

אנחנו חשבו שההצעה שהגשנו לאו"ם היא הדרך הטובה ביותר למניעת הפצת נשק גרעיני. איננו רואים באמנות הקיימות אמצעי יעיל להשגת המטרה הזאת.

7062. יחסי ישראל—מצרים בתחומי המסחר והתיירות

חברי-הכנסת מ. שמיר שאל את שר החץ ביום י"ב בכסליו התשמ"א (20 בנובמבר 1980):

בתשובותיו על השאלות מס' 6543 ו-6553 הפנה אותי שר התעשייה, המסחר והתיירות אליך, אדוני שר החץ, לגבי שתי שאלות אלה:

7059. הודעת שר החץ המצרי על ביטול ביקורו

בירושלים

חברי-הכנסת א. יגורי שאל את שר החץ ביום י"ב בכסליו התשמ"א (20 בנובמבר 1980):

שר החץ המצרי בוטרסו גאלי הודיע על ביטול ביקוריו המתוכננים בירושלים — ביקור בלשכת ראש הר ממשלה במערב העיר וביקור בלשכת שר החץ השוכנת גם היא במערב העיר. באותו יום עצמו קיימה משלחת בכירה של האופוזיציה פגישות במצרים והיא המשיכה בביקורה כאילו לא אירע דבר. סגן ראש הממשלה ידן הודיע כי הוא אינו מייחס חשיבות להודעה זו.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

מה היא עמדת הממשלה לגבי ביטול ביקורו של שר החץ המצרי בירושלים המאוחדת, בירת ישראל?

שר-החץ י. שמיר:

אנו סברנו כי ביטול ביקורו של השר גאלי היה משגה מצד ממשלת מצרים והבענו את דעתנו זו ואת צערנו על כך גם באזני נציגים אחרים של שלטונות מצרים.

אסף יגורי (יעד):

ומה היתה התשובה?

שר-החץ י. שמיר:

זה ידוע. אני יכול רק להשיב שבשיחתנו האחרונה, לאחר שדיברנו על כך, הוא הביע את דעתו ואני הבעתי את דעתי והוא אמר שידווח על כך לממונים עליו.

7060. דברי הקונסול הישראלי בניו-יורק בקשר

להצעת חוק בעניין היורדים

חברי-הכנסת א. יגורי שאל את שר החץ ביום י"ב בכסליו התשמ"א (20 בנובמבר 1980):

בשידור ב"גלי צה"ל", מיום 10 בנובמבר 1980, ריאיון כתב "גלי צה"ל" בניו-יורק את הקונסול הישראלי בניו יורק מר יוסף קדר, בנושא הצעת החוק של ועדת-המשנה לטיפול ביורדים, הבאה לשלול את דרכונו של ישראלי יורד לאחר חמש שנות שהות רצופות בחוץ-לארץ. מר יוסף קדר, שרואיון כנציגם המוסמך של מוסדות המדינה, הביע בראיון את דעתו נגד הצעת חוק זו.

רצוני לשאול את כבוד השר:

- א. האם קיים משרד החץ דיון מוסמך בנושא זה?
- ב. אם לא, כיצד קורה שנציג מוסמך של המדינה מוסר לכלי התקשורת את דעתו האישית?
- ג. מה הם הצעדים שבדעת השר לנקוט כדי שלא יישנו מקרים דומים?

שר-החץ י. שמיר:

א.— הקונסול הכללי בניו-יורק הביע דעתו בתוך ראיון שעסק בנושא היורדים בכלל, ולא היה בכוונתו לעסוק בפרטי הצעתה הספציפית של ועדת-המשנה. יציין כי במסגרת תפקידו מתראיון הקונסול הכללי לעתים בנושאים שונים הקשורים לישראל.

7061. מדיניות ישראל בנושא הנשק הגרעיני

חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החץ ביום י"ב בכסליו התשמ"א (20 בנובמבר 1980):

בנאומך בעצרת האו"ם ובהזדמנויות אחרות קראת

1. האם הועלתה מצד ישראל הצעה לשלם בעד הנפט המצרי בסחורות ישראליות ?
2. האם שמים המצרים מחסומים בפני פיתוח התייר רות בין ישראל למצרים? האם נוהגים שלטונות מצרים להטריד אזרחים מצרים המבקשים אשרות לישראל כדי למנוע אותם מלעשות כן? האם יש אפליה לרעה לגבי יהודים ישראלים במתן אשרות כניסה למצרים בהשוואה לערבים תושבי ישראל או יהודה, שומרון ועזה ?

שר-החינוך י. שמיר :

1. ביקשנו להפנות את השאלה אל שר האנרגיה והתשתית.

2. ישראל מקיימת מגע מתמיד עם מצרים. חלק מן הבעיות בא על פתרינו ובאשר לאחרות — נמשכים המגעים השוטפים, לרבות בימים אלה. באשר לתושבי יהודה, שומרון ועזה: סדרי כניסתם למצרים דרך נאות-סיני דומים לסידורים הנהוגים במעברים שבגשרי הירדן.

היו"ר ב. הלוי :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת משה שמיר.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

קודם-כול הערה לגבי התשובה הראשונה. שר האנרגיה הפנה אותי אל שר התעשייה, המסחר והתיירות; שר התעשייה, המסחר והתיירות הפנה אותי אל שר החוץ; עכשיו שר החוץ מפנה אותי חזרה אל שר האנרגיה. זה יפה מאוד. הערה שנייה: האם הגיעה לידיעת שר החוץ הידיעה שהתפרסמה בעתון "מעריב" בדבר התעללות בעתונאי ישראלי בקו הגבול הישראלי-מצרי? התעללו בו, במשפחתו ובמכוניתו. האם משרד החוץ יגיב על כך ?

שר-החינוך י. שמיר :

משרד החוץ מברר את המקרה הזה שהגיע לידיעתך.

7085. משלוח חומר של קרן ז'בוטינסקי כמעטפות רשמיות של ממשלת ישראל

חבר-הכנסת מ. יירשובסקי שאל את שר החינוך ביום י"ב בכסליו התשמ"א (20 בנובמבר 1980) :

ממידע שפורסם עולה כי בעת ביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית נשלח חומר של קרן ז'בוטינסקי כמעטפות רשמיות של הקונסוליה הישראלית בניו-יורק.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי :

1. האם המידע הזה נכון ?
2. אם כן, האם נעשה הדבר בידיעת האחראים לי קונסוליה ?
3. אם הדבר לא נעשה בידיעת האחראים, האם יש בדעת המשרד לחקור פרשה תמוהה זו ?
4. האם יש בדעת השר להוציא הנחיות ברורות בנושא זה ?

תשובת שר-החינוך י. שמיר :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—4. לקראת ביקור ראש הממשלה בניו-יורק בבר-שנה זו שיגרה הקונסוליה הכללית לכתבים הישראליים היושבים דרך קבע בניו-יורק לוח איורעים של הביקור וצירפה אליו דפדפת המכילה מידע על קרן ז'בוטינסקי — שהביקור אורגן בחלקו על-ידיה. הדפדפת נשלחה כדי לספק תשובות לשאלות שנשאלו בדבר הקרן ויעדיה.

ד. הצעות לסדר-היום

1. יום זכויות האדם והצלת יהודי סוריה

ולהפנות את המרידות של האזרחים נגד היהודים. לכן הרגישות שלנו כיהודים לשמירה קפדנית של זכויות האדם היא גדולה, מובנת ומוצדקת.

ביום זה אנו חייבים להדגיש ולהבליט פעם נוספת את התופעה של שלילת זכויות היהודים בברית-המועצות, כמיעוט לאומי שמונעים ממנו זכויות אלמנטאריות הנני תנות לכל מיעוט לאומי במדינה דמוקרטית: פיתוח תרבות לאומית, לימוד בשפת הלאום ושמירה על ערכי דת ומסורת. עלינו להרים את קולנו פעם נוספת נגד הגבלת החופש של היהודים בברית-המועצות, ההגבלות במימוש הזכות האלמנטארית, שהובטחה במגילת זכויות האדם, הקובעת שלכל אחד שמורה זכות לעזוב כל מדינה שהיא, לרבות ארצו. מברית-המועצות מגיעות ידיעות על צמצום דראסטי במספר מקבלי היתרי היציאה. זוהי הת' כחשות מצד שלטונות מדינה זו לאמנת-הלסינקי ופגיעה בזכויות אלמנטאריות של אזרחיה היהודים הרוצים לעלות לישראל.

ביום זה, כמו בשנים קודמות, חייבים אנו לתת את דעתנו למצבם של אחינו היהודים בסוריה; לקרוא מעל במת הכנסת לאנשי המצפון, שוחרי החופש ונאמני הדמוקרטיה בעולם להרים את קולם ולתבוע משליטי סוריה להפסיק את משטר הדיכוי הקיים לגבי 5.000 היהודים

היו"ר ב. הלוי :

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום ולהצעות חוק. ההצעה הראשונה: יום זכויות האדם והצלת יהודי סוריה, שהוגשה על-ידי חברי-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו ויצחק יצחקי. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעיית זכויות האדם חייבת להעסיק אותנו לא רק ביום זה, יום זכויות האדם, אלא במשך כל ימות השנה, הן כיהודים והן כשוחררי חופש ודמוקרטיה. מדינת ישראל משתייכת למשפחת המדינות הדמוקרטיות, שלדאבוננו הגדול אינן מהוות רוב באומות המאוחדות. כאשר מסתכלים אנו על מפת העולם נוכחים אנו לדעת שמספר המדינות שבהן קיים משטר דמוקרטי וזכויות האדם נשמרות בהן — הן בחוקף ה' חוקה והן בחוקף אופיו של הממשל — הוא קטן יותר ממספר המדינות שבהן נעדרת הדמוקרטיה ובשל כך נפגעות שם זכויות האזרח. כיהודים נוכחנו במשך השנים לדעת כי היהודים הם הנפגעים הראשונים וגם העיקריים במדינה שאין בה משטר דמוקרטי והאזרח בה משולל זכויות. במקרים רבים משמשת האנטישמיות כאחד האמרי צעים של המשטר הרודני להסחית את דעת-הקהל מבעיותיה

של הנשיא קארטר ומוכיר המדינה, להשיג זכות יציאה ל-530 רווקות יהודיות, אך גם נסיון זה נכשל. גם יציאתן של 14 הבנות היהודיות לא הוכתרה בהצלחה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הן חזרו לסוריה.

שושנה ארבל-לאמולניו (המערך):

חלק גדול מהן, לצערי הרב, חזרו לסוריה, כי התנאי היה שאסור להן ללכת לארץ אחרת וזאת לארצות-הברית.

אדוני היושב-ראש, מיהודי סוריה נשללה הזכות לעסוק במקצועות שונים ונשללה הזכות ללמוד באוניברסיטאות. הם נתונים בסכנה מתמדת של פגיעות, החרמת רכוש ועלבונות, כאשר לימים לא עומדים החוק, המשרה ודעת-הקהל. הם נחשבים לאזרחים ממדרגה שנייה וממדרגה שלישית. הם נתונים לחסדם של השלטונות ולפעמים לרגשי תיסכול וזעם של המונים מוסתים. כבודם נרמס, אסור להם לקיים מוסדות להשכלה ותרבות משלהם, אסור להם לקיים קשרים עם בני משפחותיהם בישראל ובמדינות אחרות בעולם. גם כאשר הם נזקקים לטיפול רפואי בארץ אחרת, זהו חסד שלא תמיד ניתן להם על-ידי השלטונות. לפי ידיעות שהופצו בשעתן בעולם נמרצא במשרדי המודיעין הסורי בקוניטרה מסמך מסווג הדן בחילופי ראש אגף המודיעין של האזור הדרומי-מערבי, ביום 6 בספטמבר 1966. המסמך מגלה כי עיקר הקציבים של המודיעין הסורי לפעולה נגד ישראל בא מהחרמת רכוש יהודי בסוריה. המסמך מתייחס לאותן החרמות רכוש שהועמדו לרשות המודיעין הסורי בחזית הישראלית. הכספים נאמרים בסכומים גדולים מאוד. כמו כן, בקטע מחזור שהופץ על-ידי משרד ההגנה הסורי ב-1967 הוטל איסור על כל אנשי הצבא לקיים כל קשר עם הסוחרים היהודים ששמותיהם מופיעים בחוזר, והי עובר על האיסור צפוי לעונשים חמורים. אדוני היושב-ראש, ברבע האחרון של המאה ה-20 חיים יהודי סוריה במשטר האפייני את הימים השחורים ביותר של האנושות, כמעט לאומי מדוכא, משולל זכויות, החי בחד מתמיד, שרכושו נגזל וחיינו נתונים בסכנה, וזאת במדינה ששליטתה מתפארת שהיא משתייכת לעמים הנאורים ושקולה נשמע ברמה במסודות א"ם, ולה מקשיבים ובה מתחשבים.

דאגתנו וחרדתנו לאחינו בסוריה חייבות ללוות אותנו יום יום, במיוחד בימים אלה, ימים של מתיחות פוליטית וצבאית בין סוריה לירדן ומתיחות כללית בעולם הערבי שהתפצל ביחסו למלחמה המשתוללת במפרץ הפרסי. קיימת סכנה שכלל שהמתיחות בין סוריה לירדן ועיראק תחרף עלולים היהודים לשמש שעיר לעזאזל, כאשר פגיעת המהגרים בהם תהווה לשלטון אמצעי נוח להפגית רגשי מרידות וזעם ממנו אליהם. כך גם באותם חודשים כאשר פקדו את סוריה זעזועים פנימיים וגברה בה המתיחות הפנימית שסיכנה את המשטר הקיים, והכוונה לפעילות "האחים המוסלמים".

ביום זה עלינו לזכור לטובה, להעריך ולהוקיר את האנשים, המוסדות והארגונים — בצרפת, בארצות-הברית, באנגליה ובכמה מדינות מערב אירופה — שפעלו וממשיכים לפעול להגנת זכויותיהם של יהודי סוריה, עלינו לזכור ולהעריך את אנשי הרוח והמדינאים, הסופרים והבמאים, שהרימו את קולם, ביקשו ודרשו משלטונות סוריה למנוע פגיעות ביהודים המתגוררים שם ולאפשר להם להיות מהזכות, הניתנת באמנה הבין-לאומית של

המתגוררים עדיין במדינה זו. אלה שרידים של יהדות עשירה ברוח, בעלת מסורת מפוארת, שגידלה תלמידי חכמים, סופרים והוגי דעות, אשר תרמו רבות לפיתוח המורשה היהודית והחיים הרוחניים של יהדות המזרח.

אחד מביטויי האנטישמיות בכל מדינה הוא הפגיעה ביהודים והנסיון לשלול את זכויותיהם. האנטישמיות כמדיניות מוצהרת של שלטון מהווה סכנה לבטחונם ולחיייהם של היהודים. האנטישמיות בארצות ערב מקבלת אופי של אנטיישראליות. השנאה למדינת ישראל שימשה ומשמשת חומר דלק להבערת רגשי שנאה בקרב ההמונים נגד היהודים המתגוררים בארצם. השנאה ליהודים בארצות ערב מהווה, במידה רבה, ביטוי לשנאת מדינת ישראל וחוסר נכונות להשלים עם קיומה. מאז כינון מדינת ישראל ובמיוחד לאחר תבוסותיה של סוריה בשדה הקרב, במלחמת העצמאות, במלחמת ששת-הימים ובמלחמת יום-הכיפורים, רואים שליטיה ביהודים בני ערובה אשר מותר להתעלל בהם, לשלול את זכויותיהם ולהפקירם לא אחת לזעם ההמונים. בשנים האחרונות רע ומר היה גורלם של יהודי סוריה. מנת חלקם היתה מאסרי לילה, חקירות ועינויים, תוך הטלת האשמות שוא, החרמת רכוש, רצח חפים מפשע, חטיפת צעירות ואילוצן להינשא לערבים. כך נהגו שליטי סוריה בעבר וכך הם נוהגים גם היום תחת משטרו של הנשיא חאפז אסאד. סוריה מתכחשת להתחייבויות שקיבלה על עצמה כאשר חתמה על האמנה הבין-לאומית לזכויות האדם, שנחקקה ב-10 בדצמבר 1948, ובה נאמר, בסעיף 13: "1. כל אדם זכאי להחופש תנועה ומגורים בתוך כל מדינה; 2. כל אדם זכאי לעזוב כל ארץ, לרבות ארצו, ולחזור אל ארצו". סוריה, שחתמה על האמנה הזאת, איננה מקיימת אותה ואיננה מאפשרת ליהודים לעזוב את הארץ ולצאת לאן שנפשם חפצה.

אדוני היושב-ראש, בארצות ערב, הוציא את מדינות צפון אפריקה, היו כ-300 אלף יהודים — במצרים 67 אלף, בעיראק 135 אלף, בסוריה 30 אלף, בתימן 60 אלף ובלבנון 5,000. לאשרנו עלו יהודים אלה בהמוניהם לישראל ושרידי מועטים נשארו שם, מהם כ-5,000 בסוריה ומאות בודדות בתימן, בעיראק וביתר הארצות. ב-1951 התירה עיראק את יציאת היהודים, 120 אלף יהודים הגיעו לארץ, אבל רע ומר היה גורלם של היהודים שנשארו שם. בינואר 1969 נתלו 9 יהודים בחוצות בגדאד, מעשה בארבארי שער-רר סערה בעולם כולו והתערבות של גורמים אשר לאחר לחצים גדולים השפיעו על ממשלת עיראק להפסיק את התופעות הבלאראיות הללו. בניגוד לעליית ההמונית מעיראק, במצרים ומתימן נשארו בסוריה עוד כ-5,000 יהודים — בדמשק, בחלב ובקאמישלי. ככל שהתחלפו במשך השנים המשטרים בדמשק כן נהיה מצב היהודים חמור יותר ויותר. מאז 1948 לא התירה ממשלת סוריה את יציאת אזרחיה היהודים מגבולות המדינה. אלפים רבים יצאו בדרכים בלתי-חוקיות. אך מאז 1955 נסתמו דרכי היציאה כליל והמצב החמיר במיוחד מאז פרצו המהומות בלבנון. ממשלת סוריה טוענת כי כל הגזירות שהוטלו על היהודים בוטלו. מציפוע מוזמינים עתונאים וצלמים לגיטו של דמשק והיהודים נאלצים, מתוך פחד מהבולשת, ל"ספר את האמת על מצבם", והם אומרים את ההיפך, שמצבם טוב ושאינו להם תלונות נגד הממשלה. אמנם לתקופה מסוימת גילה המשטר בסוריה רגישות לדעת-הקהל בעולם וניתן היתר יציאה לארצות-הברית ל-14 בנות יהודיות, אבל היתה זו מחווה-ראווה תעמולתית וחד-פעמית. היה זה מענה למאמציו של הממשל האמריקני, ובכלל זה

אני מקווה שקולנו. מעל במה זו, יישמע ושהוא יגיע גם לאחינו בסוריה שיידעו שמדינת ישראל אינה שוכחת אותם אף לרגע ושהיא תעשה את כל האפשרי כדי למנוע נגישות ורדיפות נגדם. מדינת ישראל תפעל בזירה הבינ-לאומית, כפי שעשה זאת שגרירנו באו"ם, כדי להשפיע על דעת-הקהל ועל מדינות לא להיות אדישות נוכח המחזה המביש של רמיסת זכויות היהודים בסוריה. אני מתפללת ומקווה שלא ירחק היום ונס חנוכה יתחולל גם אצל יהודי דמשק, חלב וקאמישלי ויבקע האור מתוך החשיכה, והם יזכו להגשים את שאיפתם להתאחד עם בני משפחותיהם בארץ האבות. ישמשו תקווה ותפילה אלה עידוד לאחינו בסוריה ויידעו גם בימי פחד ומצוקה שאנחנו אתם.

היו"ר ב. הלוי:

אני מזמין את חברי-הכנסת יצחקי לנמק את הצעתו באותו נושא.

יצחקי יצחקי (ישראל אחת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הכנסת התכנסה הבוקר לדון בנושא "יום זכויות האדם והצלת יהדות סוריה". ראוי לציין כי נושא זה הועלה כהצעה לסדר היום בכנסת כבר בינואר 1975 עליידי חברי-הכנסת לשעבר מרדכי בן-פורת, מי שמשמש כיום יושב-ראש ארגון WOJAC, World Organization of Jews from Arab Countries.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להתרכז בשלושה נושאים. לאחר שחברת-הכנסת ארבלי הרחיבה את הדין בור בנושא של יהדות סוריה אוסיף בנושא זה רק כמה שורות וברשותך אעבור לשני נושאים מרכזיים נוספים.

מספרם של יהודי סוריה כיום נע בין 4,000 ל-5,000, מהם 3,500 בדמשק, 1,000 בחלב, והיתר, כ-500, בקאמישלי. השלטונות שיכנו בשכונה היהודית בדמשק פליטים פלשתינאים וכן חברי אירגוני חבלה פלשתינאים. לא קשה לתאר באיזה מצב ובאילו תנאים חיים היהודים בדמשק. סוריה כמובן מתחלת לשטש את מעשי ההתעללות שלה ביהודיה. אנוכר לחברי הכנסת כי כבר היו דברים מעולם. בשנת 1840 עמדה קהילת יהודי דמשק בפני סכנה של השמד רוחני והשמדה פיזית בעקבות הסתה שהתנהלה עליידי הנוצרים נגד היהודים, בהעללים עליהם עלילת דם, כאילו היהודים רצחו נזיר נוצרי בשם טומאסו עלי מנת לנצל את דמו לצרכים דתיים. מעלילת דמשק ב-1840 אני שב לשנת 1980. בימים אלה משמשים היהודים ברוריה מכשיר בידי השלטונות לגינוי מדינת ישראל. ברור כי גורל שארית הפליטה של קהילת סוריה נדון תהה לכליה. אדוני היושב-ראש, מחובתנו לעשות את הדרוש, בעזרת מוסדות יהודיים ולא-יהודיים בעולם הנאור, כדי להצילם בעוד מועד. ומעל במה זו אני פונה ליושבת-ראש הפארלאמנט האירופי, הגבירה ויי, הנמצאת היום בבניין זה או לפחות בירושלים: מאדאם ויי, עשי למען יהודי סוריה.

אדוני היושב-ראש, ברשותך אעבור לנושא שני והוא קשור לקרקעות באזור פיתח-תירפיה. לאחר שבמשך לי מעלה משנתיים וחצי עסקתי בנושא בדרך של התכתבות, שליחת מכתבים וקבלת תשובות-ללא-תשובות הגעתי למסקנה שכדאי שאחשוף היום בפני הכנסת את הפרשה הזאת שהופיעה כבר בחוברת "תהדרה" מס' 3, בפברואר 1977. מדובר בקרקעות שנרכשו עליידי עמוס דוד ואחרים

זכויות האדם, לעזוב את הארץ. נוכח הסכנה הרבוצת והמאיימת על יהודי סוריה עלינו לפנות ליהדות העולם ולאנשי המצפון ושוחריו החופש והדמוקרטיה כאשר הם ולבקשם להגביר את פעולתם למען הבטח ליהודי סוריה את זכויות האדם והאזרח ולמען הפסק את משטר הדיכוי והנגישות הקיים שם. מעל במת הכנסת נשלח ברכת הערכה והוקרה למר אלן פואר, נשיא הסנאט הצרפתי ומי שמכונה כיושב-ראש המועצה העולמית למען יהודי ערב, הפועלת זה שנים. מר פואר, אציל הרוח והלוחם לחירות האדם וחופש הפרט, פועל ללא ליאות ומטיל את מלוא השפעתו הפוליטית על השלטונות בסוריה כדי להגן על יהודי סוריה. יש לציין בהערכה את הצהרתם של 40 חברי פארלאמנט ממועצת אירופה, הצהרה התובעת לשים קץ לרדיפות ולתת זכות לכל יהודי לצאת את המדינה. מן הראוי לציין את פעלו של הסנאטור האמריקני ויליאם קמבל, העומד בראש הקואליציה המשפטית למען יהודי סוריה. הוא מסר למזכיר האו"ם פטיציה בדבר מצבם החמור של יהודי סוריה. מן הראוי גם לציין את פעולתו של איש הקונגרס סטיון סולארז' ואת ההחלטה שהוגשה ביזמתו לוועדת החוץ של בית-הנבחרים, אשר נתקבלה בנובמבר 1979, הקוראת לממשלת סוריה לעמוד בהתחייבותיה הנובעות מחתימתה על הצהרת זכויות האדם ול-הרשות ליהודים לצאת ממנה אם רצונם בכך. מן הראוי לציין את פעולתה של הגבירה ג'ודי פלדקאר, נשיאת הוועד הקאנאדי למען יהודי ארצות ערב, אשר אירגנה ביולי 1979 הפגנה והחתמה 4,000 איש על פטיציה אשר הוגשה לממשלה הקאנאדית, פטיציה הדורשת לפעול למען שיח-רור יהודי סוריה. כן יש לציין את הד"ר רודס בויסון ומר דוגלס חרד, חברי הפארלאמנט הבריטי, אשר קבלו על הגבלות ההגירה והנסיעה לחוץ-לארץ. כידוע, יהודי הרוצה לצאת את גבולות סוריה חייב להפקיד סכום די ניכר כערבון וכהתחייבות לכך שהוא יחזור לסוריה.

בהודמנות זו ברצוני לציין בהערכה גם את יושב-ראש המועצה הציבורית להצלת היהודים בארצות ערב, מר מרדכי בן-פורת, על הפעילות המוגברת מאז כהונתו בתפקיד זה במועצה הזאת, ועל הפעולה שהמור-עצה הזאת חכננה כדי להזעיק את דעת-הקהל, כדי להביא את דבר מצוקתם של יהודי סוריה לכל האנשים בכל העולם, לא רק ליהודים, כדי להזעיק אותם ולקרוא להם לפעול ביתר מרץ להצלת יהודי סוריה. אני יודעת, אדוני שר החוץ, שקיימות הערכות שונות לגבי השאלה אם הפעולה צריכה להיות שטטה, כפי שהיתה בעבר, וכך להביא לתוצאות חיוביות, או שיש לחולל מהפעולה השקטה ולצאת למאבק גלוי ברחבי העולם. נוכחנו בכל זאת לדעת שגם מאבק גלוי של גורמים רבים בעולם הביא לא אחת לשינוי המדיניות שננקטה עליידי שליטי ערב, הן בעיראק, הן במצרים והן בארצות אחרות, אפילו בברית-המועצות. אל נחשה עוד, נביא את דבר מאבקם של יהודי סוריה ואת דבר מצוקתם לידיעת העולם הגדול, אותו עולם שהוא רגיש לזכויות האדם, אותו עולם הרגיש לעולל שנעשה פה ושם ומתקומם לא אחת, ובצדק. מעל במה זו אני פונה אליך, אדוני שר החוץ, אל תגבילו את פעולתה של המועצה הציבורית להצלת יהודי ערב. פעולתה מבורכת ואני בטוחה שהיא תניב פירות ותביא תוצאות. היא תפעל בקרב מדינות ובקרב אישים ומדי-נאים בעלי השפעה. ככל שתסייעו לה, ככל שכולנו נסייע לה ונעמוד לימינה, כן תהיה התוצאה חיובית ותבוא גאולה גם על יהודי סוריה.

של מר סמי עטיה, רשם בשקידה רבה ושמר במשך שנים רבות 4.000 תיקים משפחתיים של יהודי מצרים בישראל הפרוסים על פני כל המדינה: חולון, תל־אביב, חיפה, באר־שבע, בתי־ם, אשדוד, נתניה, אורי־הודה, אופקים ועוד. אלה מהווים 12% מכלל משפחות יוצאי מצרים במדינת ישראל, ביניהן משפחות הרג־המלכות, כ־15.000 נפש, ולא אכנס לפרטים.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אזכיר רק ביעף לחברי הכנסת שמעל דוכן זה דיברו שרים בנושא זה. שר־המשפטים דאז, חיים צדוק, אמר בכנסת ביום 12 בינואר 1976: "עמדת ישראל בעניין הרכוש היהודי ב־ארצות ערב ידועה מאז ומתמיד. עמדתנו היא שבמסגרת של משא־ומתן על הסדר שלום שתבע ישראל פיצוי מלא על הרכוש והזכויות של היהודים יוצאי ארצות ערב..." שר־החץ דאז, יגאל אלון ז"ל, אמר בכנסת ביום 29 למרס 1977: "אני יכול להסמך את דברי גם על החלטה רשמית לא רק של מוסדות בין־לאומיים והתבטאויות של מנהיגים של ארצות אחרות, אלא על התולדות מפורשות של ועדת החץ והבטחון של הכנסת — — — בעיית הפליטים היהודים ורכושם השודר הועלתה בפורומים בין־לאומיים ואנחנו מוסיפים להעלותה — — —" וכו'. סטיוארט אייזנר שטאט, יועץ הנשיא קארטר לענייני פנים, ב־30 ליולי 1977 קבע שהנשיא קארטר ציין כי העלאת סוגיית הפליטים בשיחות השלום מחייבת דיון בכל הפליטים ולא רק ביהודי סוריה. בנייר־העבודה המוסכם בין ארצות־הברית וישראל, שנחתם ב־5 באוקטובר 1977 — ואני חוזר על זה שנית — כלול סעיף 4 האומר ש"פתרון לבעיית הפליטים הער־בים והפליטים היהודים יידון בהתאם לכללים שיש צורך להסכים עליהם". וזה לא נעשה. שר־החץ משה דיין אמר בכנסת ביום 20 בפברואר 1978: "ממשלת ישראל מודעת לבעיית היהודים יוצאי ארצות ערב ומתכוונת להעלות את שאלת זכויותיהם במשא־ומתן לשלום."

ואני מסכם בדבריו של ראש־הממשלה מנחם בגין, מיום 7 בפברואר 1979: "גם הברורה של הרכוש היהודי שנגזל במדינות ערב, לא רק במדינה אחת, הועלתה ותועלה בכל הדיונים. היא גם הועלתה ותועלה בדיון שבינינו לבין מצרים כשהסכמנו שתקום ועדה לחביעות וכל צד יגיש את תביעותיו, ובבוא היום אנחנו נגיש את התביעה להחזר אותו רכוש שנקלט מהם שלא כדין."

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפנות מעל במה זו לחברים בכנסת להיות יותר מעורבים בנושא כליכך חשוב, שהוא לפעמים אולי שלי, ובדרך־כלל דגים בו בכנסת באירועים חגיגיים. אני מבקש להיות יותר ביחד, כדי להוציא את היהדות הסורית למדינת ישראל, וכפי שאמרה חברת־הכנסת ארבלי־אלמוזלני, יותר בגלוי ובהרמת ראש ואולי פחות בסתר.

היו"ר ב. הלוי:

אני מזמין את סגן ראש הממשלה שמחה ארליך לה־שיתף על שתי ההצעות לסדר־היום.

סגן ראש הממשלה ש. ארליך:

אדוני היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, היום, ה־10 בדצמבר, הוכרז כיום זכויות האדם.

ברית־המועצות החומה על אמנת־הלסינקי והיא הרא־שונה המתנכלת למיעוט היהודי, נועלת את שעריה ואינה מרשה ליהודים לצאת. אמנם בשנים האחרונות התחילה דליפה, לא יציאה, של יהודי רוסיה ברשות השלטונות של

באזור פיתחת־רפיה והסביבה, כ־60—100 אלף דונאם, ויש עליהן ליהודים קושן בטאבו, ומשום מה יש התעלמות ואין אפילו רצון לטפל בזה. ברשותך, אדוני היושב־ראש, אתייחס לזה בקצרה.

שושנה ארבלי־אלמוזלני (המערך):

האם אתה מדבר על קרקעות של יהודים בסוריה?

יצחק יצחקי (ישראל אחת):

לא. גמתי לדבר על הנושא של יהודי סוריה ועברתי לנושא אחר. אמרתי שאני מתרכז בשלושה נושאים שכולם קשורים לזכויות האדם.

ובכן עד מאורעות 1929 חי עמוס דוד בעזה וניהל את הקרקעות שרכש בפיתחת־רפיה.

שושנה ארבלי־אלמוזלני (המערך):

מה זה שייך לנושא?

יצחק יצחקי (ישראל אחת):

אעשה זאת בקיצור נמרץ, חשוב מאוד שזה יעלה כאן היום.

שושנה ארבלי־אלמוזלני (המערך):

אתה מערבב פה שני נושאים שאינם קשורים זה לזה.

יצחק יצחקי (ישראל אחת):

אינני מערבב. מייד תשמעי. האם אינך חושבת שנושא זה אינו פחות חשוב מהקודם? אני חושב שזה קשור לנושא הקודם, ואעלה אותו בקיצור. כל הבקשה שלי היא לסייע בשלב ראשון בהקמת ועדה ציבורית שתהיה מור־כתב מנציגי מינהל מקרקעי ישראל, מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית, משרד החקלאות והמתיישבים ה־קודמים. כל מה שאני מבקש הוא שתקום ועדה כזאת שתקבע אם אכן הקרקעות הללו שייכות ליהודים, כן או לא.

אדוני היושב־ראש, מכאן אעבור לבעיית הפיצויים לנפגעי הרדיפות במצרים ובמקומות אחרים. גם את זה אעשה בקיצור נמרץ ואסתמך, ברשותך, על סעיף 4 בנייר־העבודה המוסכם בין ארצות־הברית וישראל. סעיף 4 קבע שפתרון בעיית הפליטים הערבים והפליטים ה־יהודים יידון בהתאם לכללים שיש צורך להסכים עליהם.

אדוני היושב־ראש, הנושא שלנו היום הוא זכויות האדם, לא התרכזנו רק ביהודי סוריה. דומני שלא פחות חשוב לדבר גם על יהודי מצרים. אינני מבין מדוע זה מפריע לכם.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

הוא צודק, הנושא שלנו הוא יום זכויות האדם.

יצחק יצחקי (ישראל אחת):

הנושא שלנו הוא יום זכויות האדם. יש לי בסך־הכול בקשה אחת, שתקיימו את סעיף 4 של החוזה. זה הכול. עם חתימת חוזה השלום בין נציגי ישראל ומצרים נקבע במפורש בנייר־העבודה, בסעיף 4, שידונו בנושא זה. בשנת 1971 ערך משרד המשפטים רישום מדויק של הרכוש היהודי שהושאר במצרים. לאחר כמה שנים הוערך הרכוש הפיטי של יהודי מצרים כ־180 מיליון דולארים לערך, במחירים של שנות ה־50. נרשמו תביעות במשרדי המשפטים, האוצר והחץ. אירגון נפגעי הרדיפות האנטי־יהודיות במצרים, שנוסד בשנת 1958, בראשותו

ביקשנו את התערבותם של ראשי מדינות ואישים בעליי שם. הועקנו את דעת-הקהל העולמית. תחושתנו כי פניות רבות מנעו את החרפת מצב יהודי סוריה. היום, יום זכור יות האדם, אנו פונים לכל מי שזכות האדם לחופש ולחיי רות יקרה לו לפעול ככל יכלתו למען הצל את יהודי סוריה. אנו פונים שוב לממשלות ולפארלאמנטים לפעול אצל שלטונות דמשק למען יהודי סוריה. אנו פונים לגשיאה הנבחר של ארצות-הברית להמשיך במאמצי קודמו לאפשר ליהודי סוריה לצאת מארץ זו לכל מקום אשר יחפצו. אנו פונים לעם היהודי לקיים יחד אתנו את הצו "כל ישראל ערבים זה לזה" ולפעול בכל דרך, בכל מקום, בכל שעה, להצלת אחינו, יהודי סוריה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעות של חברת-הכנסת שושנה ארבליאלמוזלינו וחברת-הכנסת יצחק יצחקי לוועדה לענייני עלייה וקליטה של הכנסת.

היו"ר ב. הלוי:

חברת-הכנסת ארבליאלמוזלינו, האם את מסכימה להצעה?

שושנה ארבליאלמוזלינו (המערכ):
כן, אדוני.

היו"ר ב. הלוי:

חברת-הכנסת יצחקי?

יצחק יצחקי (ישראל אחת):
גם אני מסכים.

היו"ר ב. הלוי:

לפנינו רק הצעה אחת: להעביר את שתי ההצעות לסדרהיים לוועדה לענייני עלייה וקליטה. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

ה הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה לענייני עלייה וקליטה נתקבלה.

2. נקיטת צעדים נגד המגמה להחרמתה של ירושלים

יש ויכוח שמתנהל ויש עמדות שטחיות — תסלחו לי — מזה ומזה, מכאן ומכאן, בתוכנו. יש כאלה שאומרים — בכל אופן יש בוודאי כאלה שחושבים זאת — כי ברגע שהכנסת קיבלה את חוק-יסוד: ירושלים, היא יצאה ידי חובתה ואין עוד צורך להיאבק על מעמדה ומקומה של ירושלים. אין לך דבר שטחי יותר מאשר גישה זו. לעומתם יש כאלה שאומרים באותה תקיפות — ואני חושב כי באותה שטחיות — שהעובדה שהתקבל חוק-יסוד: ירושלים, היא היא שגרמה לכל הבעיות שאנחנו נתקלים בהן בעניין ירושלים. וגם זה לא נכון, גם אמירה זו שטחית היא, משום שהבעיות של ירושלים ושל ההכרה במעמדה כבירת ישראל קיימות, לצערי, כל הזמן, לעתים ביתר חומרה ולעתים בפחות חומרה, בייחוד מאז עניין האוטו-נומיה שקירב את הוויכוח לחומותיה של ירושלים, ומזמן שנעשו כמה צעדים — או כמה מחדלים — שהחריפו את הבעיה. הרי בעייתת של ירושלים היתה חריפה גם לפני כן, גם בלאריה, ואני חושב שתגובת העולם לא היתה בשל העובדה שהכנסת חוקקה חוק אלא בשל העובדה, שהלכה ונתלבנה, שאנחנו נחושים בדעתנו שעניין ירו-

ברית-המועצות, אולם מאז הפלישה הסובייטית לאפגאניסט טאן הולכת ומצטמצמת הדליפה הזאת עד כדי מספרים אפסיים ויהודי ברית-המועצות הופכים להיות בני ערובה ופקדון בידי שלטונות ברית-המועצות כדי לקבל גרעיני חיטה בבוא הזמן.

לפני 11 שנה, ב-21 באפריל 1969, חתמה סוריה על אמנה בין-לאומית לזכויות האדם. בסעיף 13 של אותה אמנה נאמר מפורשות: "כל אדם יהא רשאי לצאת מכל ארץ, לרבות ארצו." סוריה מעולם לא טרחה לקיים סעיף זה, אף התנכלה לתכנון וממשיכה להתנכל לו. הקהילה היהודית בסוריה ידעה מאז ומתמיד רדיפות, עינויים ועלילות דם. בשנת 1840 העלילו עלילת דם על יהודי דמשק וכעבור 134 שנה, ב-1974, נעשה שוב נסיון להעליל עלילה דומה על יהודי סוריה. כל נצחון ישראלי בשדה הקרב הביא לרדיפות יהודים ברחובות דמשק וחלב. רוב יהודי סוריה עזבו אותה לאחר מלחמת השיחור, עלו לארץ ונקלטו בה. אך כ-5,000 יהודים עדיין מצויים שם ומצבם הקשה מדאיג אתנו מאוד. נגיעו לאזנינו, גם מאיר-גונים שונים, שמועות שהיו בחלב מקרי אונס של נשים יהודיות על-ידי חיילים, הנסיונות לברוח מסוריה ללא רשות, מתוך יאוש, גרמו למאסרים ולעינויים של יהודים על-ידי השלטונות, וכל זאת אך ורק בגלל היותם יהודים הרוצים להיות בחופש ולא בתנאי דיכוי ואפליה דתית, לאומית, תרבותית, מדינית וגזעית. יהודי סוריה מנועים מלצאת את הארץ, הם חיים בגטו בפחד. הם מוקפים על-ידי חומת שגואה, חיים תחת חוקים מגבילים ומפלים וצפויים למאסרים באישון לילה, לחטיפות לעין השמש, לגירוש ממקום למקום ונתונים תמיד להשפעות מצבו הפנימי של השלטון בדמשק. גם עתה מצוי שלטונו של אסאד במצב קשה. גורמים בלתי-מרוצים מתקוממים מבית וצבאו ניצב מול צבאו של המלך חוסיין. מצב זה עלול להרע עוד יותר את מצבם של יהודי סוריה המשמשים קרבן לשליט.

העם היהודי וממשלת ישראל לא שקטו ולא ישקטו. פנינו לפארלאמנטים, לממשלות, לאישים ולאירגונים בין-לאומיים כדי שיפעילו את השפעתם על שלטונות דמשק.

היו"ר ב. הלוי:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדרהיים, הצעה של חברת-הכנסת שלמה הלל: נקיטת צעדים נגד המגמה להחרמתה של ירושלים. רשות הדיבור לחברת-הכנסת הלל.

שלמה הלל (המערכ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש היום להעלות את ירושלים על ראש שמחתנו, על ראש דאגתנו. לכאורה כלה ונחרצה היא מעמו של עם ישראל היושב בציון, העם היהודי, כנסת ישראל וממשלת ישראל, כי ירושלים המאוחדת הינה ותהיה בירת ישראל. אין על כך ויכוח ואני מבין שאין על כך עוררין בתוכנו. אולם כדי לקבוע את מעמדה של ירושלים לא די בהחלטה הנחושה שלנו. עובדת היותה של ירושלים בירת ישראל מחייבת המשך של מאמץ ומאבק על-ימנת שהכרה זו תהיה לא רק נחלתו של כל בית ישראל אלא נחלתו של העולם כולו, ויש בעולם כאלה שמנסים לפגוע בירושלים או לערער את העובדה הניצחת, שאנחנו מגסים לקבוע אותה, כי ירושלים המאוחדת היא בירת ישראל.

לסכנה למעמד עיר הבירה שלה. אם אנו משתמשים בנימוקים או בתירוצים של נוחות וחסכון, מה לנו כי נלין על האחרים? אם שגיריות זרות אומרות שיותר נוח להן לקיים שגיריות או פעילות דיפלומאטית בתל-אביב, מה לנו כי נלין עליהן אם אנו במידינו מוכנים להמשיך ולזלזל ולפגוע במעמד ירושלים בתודעתו של העולם? אני חושב שזהו אחד הדברים שאין הדעת סובלם. אם אנו מתכוונים ברצינות, אם אנו מוכנים להשקיע מאמץ ואם אנו מוכנים לעמוד מול כל העולם ולהתמודד על מעמדה של ירושלים, כייאז אין אנו יכולים להמשיך ולהרשות מסיבות עתונאים רשמיות בתל-אביב ודובריות של משרדים ממשרתים אלה או אלה, גם לא של צבא-ההגנה לישראל, בעיר זו. יטריחו עצמם ויעלו כל אלה לירושלים ואז לא יהיה מקום לאינפורמציה ולהודעות שאינן מירושלים.

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, התחום השלישי הוא התחום של הפעילות הדיפלומאטית באשר לירושלים, שבו יש התמוטטות מלאה. אם בתחומים האחרים יכולתי לומר שאיננו עושים די או שהמצב אינו משיב רצון, הרי אני חייב לומר, אם ברצוני שנהיה כנים לגמרי עם עצמנו, כי בתחום זה יש התמוטטות מלאה, ואחת היא לי לצורך הדיון הזה אם זה בגלל קבלת החוק או ללא קשר לכך. למען האמת, מעולם לא היה המצב טוב, גם קודם קבלת החוק, אולם יש בכל זאת הבדל אם אתה נמצא במהצית הדרך או ברבע הדרך אך יש לך הרגשה שאתה מתקדם, שאתה עולה ואז אתה יכול איכשהו להירגע ולשתוק כשאתה מוצא עצמך במהצית הדרך העולה. במשך זמן רב היתה תחושה שאמנם זה כך, כאשר הנטייה היתה להעביר את הפעילות הדיפלומאטית לאט לאט, יותר ויותר, לירושלים, אמנם שגיריות ארצות-הברית לא עברה אבל כמעט כל נשיא לפני שנבחר, הוא או מפלגתו אמוץ שיש כוונתם להעביר את השגירות לירושלים. היו כמה מקרים שנתנו יסוד להנהל ולתקווה שדבר זה נמצא בתהליך חיובי ולכן נהגנו לפי הכלל: "אל תעירו ואל תעוררו". יכול להיות שגם אז לא היינו צריכים לסמוך על קצב הדברים, כיום, לצערי העמוק, אם אנו להשפיע או קצב הדברים, כיום, לצערי העמוק, אם אנו ברבע או בשמינית הדרך, הרי אין פנינו כלפי מעלה אלא כלפי הידרדרות מוחלטת בתחום זה, ואיננו נוקפים אצבע או עושים דבר כדי לשנות זאת. אנו במידינו גורמים שכל הפעילות הדיפלומאטית הולכת לאט לאט ומתרכזת בתל-אביב. אנו גורמים לכך, או אם תרצו, למען הזהירות ואומר שאנו תורמים לכך, או אולי אהיה עוד יותר זהיר ואומר שאנו תורמים לכך שלא מדעת, אולי שלא במחשבה, בחוסר מחשבה, בקוצר מחשבה, בחולשת הדעת שלנו. מה קרה לאחר שאותן השגירות שהיו בירושלים קמו ועברו לתל-אביב — ואחת היא לי מאיזו סיבה? שמעתי מישו מהם אומר: מאז אנו בתל-אביב, כל קבלות הפנים שלנו מלאות יותר, שמחות יותר, עליות יותר, כל בני ישראל באים לקבלות-הפנים הללו, כל אנשי ירושלים יורדים לקבלות הפנים הללו, כל עובדי המדינה, כל עובדי משרד החוץ.

שר-החוץ י. שמיר:

מה אתה מתלהב כל-כך? זה בכלל לא נכון.

שלמה הלל (המערך):

אדוני השר, אני מציע לך לברר מי משתתף בקבלות-הפנים בשגירות הצרפתית, האמריקנית, המצרית, בכל

שלים המאוחדת כבירת ישראל אינו עניין שיכול להיות נתון בוויכוח. אבל גם אם נניח שהם צודקים בטענתם ונניח שהחלטתו של חוק-היסוד, היה בה כדי להכביד, כדי להרע, הרי גם אז אין אנו פטורים בלא כלום. בין כך ובין כך אנחנו חייבים ומצווים לעשות מאמץ מודע, ניכר, על-מנת לחזק מחדש או להמשיך ולחזק את מעמדה של ירושלים כבירת ישראל.

אתעלם מן הויכוח הזה על השפעתו של חוק-היסוד, אם לכאן ואם לכאן, כי אנחנו ניצבים בפני מציאות שחורף ההלמטנו הנוחשה יש פגיעה ברגל גסה במעמדה של ירושלים בתודעה הבין-לאומית, והייתי אומר, אולי אפילו בקהיליה הבין-לאומית. מאידך גיסא יש לאל ידנו, עם המגבלות שלנו, להשפיע, לנסות למנוע את הסכנה הזאת ולנסות לתרום תרומה של ממש לחיזוק מעמדה של ירושלים לא רק בלבבותיהם של בני ישראל אלא בתודעתו של העולם כולו. זלך מן הדברים נתונים בידינו במלואם: האצת קצב הפיתוח של ירושלים, מתן עדיפות לירושלים על-מנת שתתפתח. כיום זוהי לא רק משאלה, זהו חלק מחוק-יסוד שנתקבל ואשר לצערי העמוק אינני רואה לו סימנים כלשהם בשטח. אך זה כולו בידינו, יש בידינו גם אפשרות לנהוג בתבונה, בשיקול דעת ובאחריות כדי לחזק את התהליך של דריקים בירושלים, שהוא יסוד מוסד לגבי יכלתנו לקיים את ירושלים כבירת ישראל ולהמשיך לפתחה. דברים אלה הם בידינו, הם חשובים עד מאוד ולא עליהם אעמוד עכשיו, לא עליהם ארחיב את הדיבור ולוא רק בגלל העובדה שכל כולם בידינו ואינני חושב שיש לגביהם ויכוח עקרוני. אני חושב שוועדות הכנסת צריכות לזות דעתן על כך שמה שהתקבל בחוק-יסוד: ירושלים, אכן יהיה לו ביטוי להלכה ולמעשה בשטח מדי יום ביומו.

אולם יש בידינו אפשרות נוספת לצמצם את הנטייה, את המגמה, אם תרצו — את המדינה, להציג בעולם כביר רת ישראל את תל-אביב ולא ירושלים, ולדבר על ממשלת ישראל בהרבה מקומות בעולם כעל "ממשלת תל-אביב". גם תופעה זו איננה מהויה; לצערי, היא מלווה אותנו במידה זו או זו של חומרה ושל ביטוי זה זמן רב. אולם אני חושב שהיא הגיעה לשיאה בזמן האחרון, כאשר הייתי בשירות החוץ, וגם היום כשאני נקלע לארצות אחרות, אני רואה לא אחת ידיעות שמתפרסמות כביכול בשם "ממשלת תל-אביב" או שתל-אביב היא מקור הידיעה של United Press או של כל מיני סוכנויות ידיעות אחרות. לא אחת אנו באים בטענה לעורכי העיתונים או החדשות וטוענים בפניהם: מדוע אתם מפרסמים כך? והם נאחזים בתירוף: הרי הידיעה מקורה בתל-אביב, היתה מסיבת עתונאים עם הרמטכ"ל או עם דובר משרד הבטחון בתל-אביב ולפיכך הידיעה מקורה בתל-אביב. לא אחת הם נאחזים גם בכך שלשכת העתונות הממשלתית מפרסמת ידיעות מתל-אביב; לא אחת הם נאחזים בכך שמסיבות עתונאים רשמיות אכן נערכות ומתקיימות בתל-אביב. ומה לך תירוף נוח וטוב יותר מאשר לבוא ולומר: מקורה של הידיעה הזאת בתל-אביב? כאשר אני שואל את אנשינו מדוע זה קורה, הם אומרים: "וכי יש לך ספקות לגבינו? הרי ברור שבעינינו ירושלים היא בירת ישראל, אבל מסיבות של נוחות וחסכון — משרד הבטחון יושב בתל-אביב, דובר צה"ל יושב בתל-אביב — קל יותר לערוך מסיבת עתונאים עם הרמטכ"ל או עם אלוף פלוני אלמוני בתל-אביב." מדינתנו היא אולי המדינה היחידה בעולם שמסיבות של חסכון ונוחות היא עלולה לתרום

בדות. הקובעות במפורש את מקום השגרירויות הזרות ואפילו את מקומות מגוריהם של אנשי הסגל הדיפלומאטי. אם אינני טועה, אדוני שר החוץ, אפילו במדינה כמו הולאנד, שקמה ועקרה את שגרירותה לתלאביב, אין שגריר יכול לגור רחוק יותר מאשר כך וכך קילומטרים מהאג. יש מדינות מאוד מכובדות בעולם שעומדות על כך. מדינות שאין שום בעיה וספקות באשר למעמדה של הבירה שלהם. מדינה כמו הולאנד יכולה לעמוד על כך. אני לא מציע לעצמנו שאנחנו ננהג — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חוקקי חוק — — —

שלמה הלל (המערך):
אולי תפסיק לקשקש?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מקשקש 20 דקות.

שלמה הלל (המערך):
לא ביקשתי ממך רשות.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גם אני לא ביקשתי ממך רשות.

שלמה הלל (המערך):
אבל אתה מפריע בצורה מיותרת. חדל לך מזה.

היו"ר ב. הלוי:
חבריהכנסת ביטון, אני קורא אותך לסדר.

שלמה הלל (המערך):
אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, אנחנו איננו פטורים מלהעלות את הנושא של ירושלים על ראש מחשבתנו. בין שנחליט על צעדים ממוסדים ובין שנחליט על צעדים בלתי-ממוסדים. אני חושב שעם ישראל חייב וגם זכאי לכך שהבעיה הזאת של ירושלים והמאבק שלנו להביא לחיזוק התודעה של מקומה בעולם תהיה בראש דאגותינו ושבבעניין ירושלים אנחנו נעשה כל אשר יש לאלהינו לעשות על-מנת להבטיח את מקומה וכבודו בין העמים. כי בעניין זה אין אנחנו מתכוונים לאחד בפה ואחד בלב. עניין ירושלים הוא יותר מדי חשוב מכדי שנונהג בו בצורה כזאת. אני חושב שיש תגובות מכובדות מאוד שגם עם קטן יכול לעמוד בהן. אני לא מדבר דווקא על החלטות פורמאליות. אבל הייתי מאוד שמח אם שגרירויות היו חשות בכך שהנסיון שלהן לעקוף את ירושלים איננו נראה למדינת ישראל. אני רוצה לומר כי באותם מקרים שעמדנו על כך היתה תוצאה לפעולתנו. הלא מוכרח הדבר, נשיא ארצות-הברית, אם הוא בא לבקר בארץ, לא רק שהוא בא לירושלים, נמצא בירושלים ונענה להזמנתו של נשיא ישראל, אלא אם הוא עורך קבלת-פנים לכבודו של נשיא ישראל הוא יודע שהוא חייב לערוך את זה בירושלים, כי הוא לא מעלה על דעתו כי נשיא ארצות-הברית יערוך את קבלת הפנים בתלאביב. אבל שגריר ארצות-הברית אפילו לא מעלה על דעתו שהוא צריך לקיים את קבלת-הפנים בירושלים. הווי אומר, באותם מקרים שאנחנו ידענו לעמוד ולתת ביטוי לנחישות עמיתנו, כולם מכבדים את זה. מדוע אני צריך להניח ששגריר מכובד זה או זה יתחשב בירושלים יותר ממה שאנחנו מתחשבים בה? ואם אנחנו מוכנים לספק לו את כל הנוחות, מדוע הוא

השגרירויות, ואז תראה את ציבור בני ישראל על עדותיו השונות במקומות הללו. כל אחד יודע זאת. אני מצטער לומר שכאשר חלק של השגרירויות היו במקומות כירושלים היתה הבעיה שלהן לקיים אירוע חברתי או דיפלומאטי גדולה יותר והן היו נתקלות יותר בקשיים מאשר היום בתלאביב.

אחר הדברים שהיה עילה להעלאת ההצעה לסדרהיום שלי היה ביטול הביקור בירושלים של בוטרוס גאלי, שר המדינה לענייני חוץ. במצרים. כבוד שר החוץ דיבר על זה קודם לכן, במסגרת שאילתות, ואין צורך שאני אעמוד על כך. בכל אופן, יש בזה פגיעה עמוקה. נשיא מצרים סאדאת לא היסס לעלות לירושלים. אלא מאי? זה היה לפני המשאומתן ולפני שניתנו לו הבטחות על החזרת סיני כולו.

אורי אכנרי (מחנה שלי):
ולפני חוק ירושלים.

שלמה הלל (המערך):
סלח לי, אלה סיפורי מעשיות. מאז ביקור סאדאת בירושלים היה רק מקרה אחד ששר מצרי עלה לירושלים, כאשר התקיימה הישיבה הראשונה של הוועדה המדינית בירושלים והיא בוטלה למחרת היום, לפי הערכתי בגלל עובדת היותה בירושלים. מאז כל הישיבות בענייני האורטונומיה או בכל עניין אחר לא התקיימו בירושלים ולא היה ביקור אחד נוסף של אישיות רשמית מצרית בירושלים, גם לא של הנשיא סאדאת בכבודו ובעצמו. יותר מדי קל לומר שזה בגלל חוק ירושלים. אתה יודע שאין זה נכון אבל לצורך הוויכוח אתה אומר זאת. אני מצטער מאוד לומר שאני רואה בהתנהגות זו של המצרים פגיעה חמורה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
לבארי-שבע הוא היה מוכן לבוא אבל לא לירושלים.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבריהכנסת הלל, איזה ברברית מצאת לך?

שלמה הלל (המערך):
אתה יודע מה? בעניין ירושלים יש לי ברית עם כל עם ישראל. שלא תהיה לך אשליה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כל עם ישראל לא נכנס לברית הזאת. עם ישראל רוצה בשלום.

שלמה הלל (המערך):
אתה בוודאי אינך שייך לברית.

יש לנו בעיה של ממש גם עם מצרים משום שאני רואה בכך פגיעה אמיתית במגמה לנורמאליזציה. אין נורמאליזציה כאשר אנשים מרכזיים במצרים מדירים את רגליהם מירושלים. זאת תהיה נורמאליזציה חד-צדדית, זאת תהיה נורמאליזציה לא נורמאלית.

אדוני היושב-ראש, אני כרגע לא מחוייב להעלות כאן הצעות מפורטות אך אני חושב שהכנסת אינה יכולה שלא לתת את דעתה על התופעה הזאת ולא לחפש את הדרכים שיש לאלהינו ללכת בהן כדי לשנות את המציאות. כדי לבלום את התהליך הזה.

אנחנו נציגים של עם קטן ועני, ואפשרויותינו לתרגוב מוגבלות מאוד. יש בעולם מדינות, ולא בלתי-מכור

הקפיד על כך, בכל דרך אפשרית, שכל האירועים הממשיים יתקיימו בירושלים, רובם ככולם, אם יש פה ושם צורך לתקן הרי לא הנוחות צריכה להיות מכשול. איני חושב שיש רצון רע אצל האנשים שחוטאים לפעמים בשגגה בנושא זה. צריך לעמוד על המשמר. יחד עם זה לא צריך להפריז.

אני באמת השתוממתי כאשר פתאום נשמעו מהבמה הזאת מלים כמו: התמוטטות כוללת, התמוטטות כללית, של הפעילות הדיפלומאטית בירושלים. בכל זאת דרושה אמת-מידה. חברה הכנסת הלל, אני מכיר את המצב ואני יודע עליו זה הרבה שנים, אין צורך להפריז. אם יש השתתפות באיוו שהיא מסיבה של שגריר, וזהו כל הפעילות הדיפלומאטית? יש מי שחושב שזוהי פעילות, אבל חבר הכנסת הלל ודאי אינו חושב כך.

שלמה הלל (המערך):
כל החיים הדיפלומאטיים הם בתל-אביב.

שרי-החון י. שמיר:
זה לא נכון. כל הפעילות הדיפלומאטית נעשית ב-משרדי הממשלה בירושלים, במשרד החוץ בירושלים. מהי פעילות דיפלומאטית? ארוחת צהריים פה ושם או שיחות רכילות?

שלמה הלל (המערך):
קבלות-פנים רשמיות — — —

שרי-החון י. שמיר:
חברי הכנסת, לא צריך להפריז. מעמדה של ירושלים הוא מגור חשוב מאוד במערכה המדינית והלאומית שלנו כיום. איננו צריכים להחליש את המערכה הזאת. הנושא של מסיבות דיפלומאטיות, אולי צריך לטפל בו, אבל ממנו ועד להתמוטטות של כל הפעילות הדיפלומאטית הדרך היא מאוד רחוקה. אני רוצה לציין שמשרד החוץ מקפיד שכל מה שנעשה במסגרת יחסי החוץ עם מדינות בעולם יעשה בירושלים.

אני חושב שאיש איננו מתנגד לעצם הכוונה של חבר הכנסת הלל, בהצעתו לסדרהיום, לחוק את מעמדה של ירושלים בכל דרך אפשרית. על כן אני מציע להעביר את הצעתו לוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חברה הכנסת הלל, האם אתה מציע להסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש הצעה אחרת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
רשות הדיבור לחברה הכנסת אבנרי, להצעה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר את ההצעה מסדרהיום באשר אין היא אלא נסיון של אלה ששפכו את הדם לנקות את עצמם. חברה הכנסת הלל אומר: הבה נתעלם מהוויכוח על חוק ירושלים. זה נוח מאוד. אומר שר החוץ: אין תועלת להזכיר את חוק ירושלים. אולם יש ויש תועלת בכך, מפני שמזימות נוספת, שהן באותה דרגה של איוולת, טיפשות ושטות, ונסיונות נוספים כאלה נמצאים בדרך, בצורה של חוק רמת-הגולן ומעשי שטות ואיוולת נוספים.

צריך להתחשב בזה? ואם אני שומע על דוברי משרדים ממשלתיים שנוהגים להם וזול להם להשתתף באירועים שאינם בירושלים, אז גם לשגריר הזה נוח וזול יותר לעשות את המסיבה בביתו שבהרצליה-פיתוח ולא בירושלים. אבל ראיתי כי באותם מקומות שעמדנו בצורה גאה על דעתנו לא יעלה על דעתו של נשיא או של שר חוץ, המבקרים אצלנו, שלא לעלות לירושלים ולא להחזיר קבלת-פנים למארחיו בירושלים. זה סימן שאם אנחנו רוצים אנחנו יכולים לשנות את הלך-הרוח הזה.

אני מציע לכנסת שהנושא הזה של הדרכים לעמידתנו בפני הסכנה של דירדור במעמדה של ירושלים ופגיעה במעמדה של ירושלים כבירת ישראל יעלה על סדר-יומנו ונוכל לטכס עצה בצורה אחראית ושקולה על-מנת לחזק בתודעתו של העולם שירושלים היא בירת ישראל ובעניין זה אין אנחנו מתכוונים מן השפה ולחוץ. אנחנו מתכוונים לזה בכל מאודנו. אני מציע לכנסת להעלות את ירושלים על ראש סדר-היום שלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
רשות הדיבור לשר החוץ.

שרי-החון י. שמיר:
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לשמחתי הרבה, ירושלים, מעמדה של ירושלים, אינו נושא לוויכוח בינינו. ירושלים היא מעמודי-התווך של הקונסנסוס הלאומי שלנו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
וגם נושא לוויכוח.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
שר החוץ עדיין לא התחיל לדבר.

שרי-החון י. שמיר:
אני יודע שאתה קיים בכנסת. למרות זה אמרתי שזה חלק נכבד מהקונסנסוס הלאומי שלנו. זכותך לא להשיג תתף בקונסנסוס הזה. אבל הקונסנסוס קיים אף שיש כיום רבים המנסים בכל מאודם לערער את האמת הזאת. אבל הקונסנסוס הזה קיים גם ברובה של הכנסת וגם כמעט אצל כל העם.

על כן הייתי אומר שניזהר מלנגח איש את רעהו ואיש את אחיו בנושא זה, כדי שלא יחלש כוחו של הקונסנסוס הזה.

הייתי מוסיף ואומר שגם חוקי-סוד: ירושלים, איננו כיום נושא לוויכוח. הוא התקבל בכנסת ואין היום תועלת ביכוח הזה. אני אומר, מנסיון, שכל ויכוח כזה היום על חוקי-סוד: ירושלים, עלול רק להחליש את מעמדה של ירושלים, ובזה איש איננו מעוניין.

ברור שיש, מאז קום המדינה ומאז החלטת הכנסת שירושלים היא בירת ישראל, מתנכלים למעמדה של ירי-שלים מבחוץ במשך כל השנים. אם הזכיר חברה הכנסת הלל את מסיבות העתונאים של דובר משרד הבטחון או אחרים במערכת הבטחון, הרי העובדה הזאת שמשרד הבטי-חון קיים את מסיבותיו מאז ועד היום לא בבירה, לא בירושלים, העובדה הזאת עצמה מחלישה את מעמדה של ירושלים. זאת עובדה ואין טעם היום לבוא ולהחליש איש זה או זה, גוף זה או זה. אלא יש צורך לחפש דרכים, ולצדדי הרבה הדרכים עד היום, אם כי היו דיונים. אני יודע שבעבר גם התקבלו החלטות אבל הן לא הוצאו לפועל. יחד עם זה אני מסכים שיש להיזהר ולי-

הדיפלומאטיים עם ישראל. אתם רוצים להמשיך בזה? זה קל מאוד — עוד הצעת חוק אחת של חברת-הכנסת גאולה כהן, או עוד שתי הצעות חוק. אני יכול להציע לך, חברת-הכנסת גאולה כהן, איך לגרש את השגרירויות הזרות מהארץ, ובנקל. הציעי הצעת חוק שהשגרירים הזרים חייבים למקם את שגרירותיהם בירושלים — וגירשת במכה אחת את כל שגרירי העולם מישראל. אני מציע לך זאת בהמשך לדרך-המלך שאת מצביעה עליה למלכות ישראל השלישית. אני יכול לומר, גברתי היושבת-ראש, שאם לירושלים יש ידידים כאלה, היא איננה זקוקה לאויבים.

מה שעושה חברת-הכנסת שלמה הלל בשם המערך דומה לאותו נער שרצה את הוריו ומבקש רחמים, כי הוא יתום. אתם שפכתם את הדם, ובמקום להכות על חטא, במקום לעלות על הדוכן ולבקש סליחה ומחילה על מה שעשיתם לירושלים, עוד יש לכם עזות מצה להציע הצעות באותה רוח.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
מה אתה מציע?

אורי אבנרי (מהנה שלי):
להסיר את ההצעה מסדרהיום.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חברת-הכנסת הלל, אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדת החוק והבטחון?

שלמה הלל (המערך):
אני מסכים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
לפנינו שתי הצעות: האחת, להעביר את הנושא שהעלה חברת-הכנסת שלמה הלל לוועדת החוק והבטחון; והשנייה, להסירו מסדרהיום. אעמיד את שתי ההצעות להצבעה זו מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוק והבטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר היום — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוק והבטחון נתקבלה.

3. הצאות הקישוט בבניין בנק ישראל

החדש, אולי אף יעיל יותר במשרד החדש. אך אם נוחות ויעילות הם הקריטריונים, אז יש אלפי חולים השוכבים ב"אספ הרופא", הדולף גשם, ובמסדרונות הקסרקטין הבריטי בתל-ישוב. גם להם היה נוח יותר בבניינים חדשים, ודאי יעיל יותר היה לבריאותם ולהצלת חיים אילו נמצא הכסף לבנייתם. שופטי בית-המשפט העליון מקיימים את מערכת הצדק במבנה ישן, לא נוח, בתנאים שאינם מעוררים כבוד, ואין כסף לבניית בית-המשפט העליון. לחברי הכנסת הזאת אין חרי עבודה. אבל לבניין בנק ישראל, ספון השיש, נמצא הכסף. והנה, עכשיו נמסר כי בשיש אין די. בראש הקרם

לפני שנעשה מעשה האיוולת היה קונסנטוס עולמי לירושלים העברית היא בירת ישראל. לא היתה הכרה רשמית אבל היינו בדרך-המלך לביסוס מעמדה של ירושלים העברית כבירת ישראל הלכה למעשה. אם לומר בלשון ציורית, הרי במסע מתל-אביב לירושלים הגענו לאבירגוש ומעבר לזה: עלידי המעשה הפרובוקאטיבי, שאתם, אנשי הליכוד ואנשי המערך, באיוולתכם כי רבה נתתם לו יד, אנו חזרנו ללוד ואולי לבית-דגון. העולם לא יקבל בלי ויכוח שירושלים המאוחדת, על חלקיה העברית והערבי, היא בירת ישראל. אין סוף פסוק בוויכוח זה. הוויכוח הזה מתנהל ויתנהל והוא אחד הנושאים הרשמיים בדיונים על האוטונומיה. יש רעיונות שונים ומשונים, החל מהרעיון של הנשיא הנבחר של ארצות-הברית רגן להפוך את ירושלים המזרחית לוואטיקאן מוסלמי, וכלה בהצעות של הנשיא סאדאת, הקרובות מאוד לרעיונות שלנו, להשאיר את ירושלים מאוחדת אבל להעניק לצד הפלשתינאי זכויות לאומיות בירושלים המזרחית.

כבוד שר החוץ דיבר על קונסנטוס לאומי. היה גם קונסנטוס לאומי שלעולם לא נחזיר את חצי-האי סיני. לוא היו נערכות על כך הצבעות בכנסת. 110 חברי כנסת היו נמצאים כאן תמיד כדי להצביע שלעולם לא נחזיר אף שכל אחד בסנין, לעולם לא נפרק שום התנחלות ישראליה. האם לא היו 110 חברי כנסת מצביעים על כך? ודאי היו. אם היום תיערך הצבעה על ירושלים, שלעולם לא נשנה את הסטאטוס-קוו באורח חד-צדדי, לא יהיה על כך קונסנטוס? אבל זהו קונסנטוס מזויף, לא אמיתי. קונסנטוס שלא יעמוד במבחן כשם שלא עמד במבחן הקונסנטוס ההוא. יש קונסנטוס אמיתי לירושלים המערבית צריכה להיות בירת ישראל; יש קונסנטוס אמיתי שהיינו רוצים שירושלים תהיה ותישאר מאוחדת כעיר על דעת שני העמים. אין קונסנטוס על סיפוח חד-צדדי ושיחוק ירושלים הוא סוף פסוק. הוא לא יהיה סוף פסוק מפני שאם חוק זה יהיה אבן-גוף בדרך לשלום בינינו לבין העולם הערבי, ברגע של מבחן עם ישראל יחליט אחרת. כי השלום חשוב יותר מאשר תעוהי הדמיון של חברת-הכנסת גאולה כהן.

אינני מבין את ההצעה של חברת-הכנסת שלמה הלל. מה אתה רוצה, שנחרים את השגרירים הזרים, שכולם עד אחד עברו לאחרונה לתל-אביב, בזכות חברת-הכנסת גאולה כהן וביכולתם אתם שנגררתם אחריה והצבעתם בעד? אתם רוצים לגרש אותם מהארץ? זה אפשרי. טורקיה, בעקבות חוק ירושלים, כמעט ניתקה את יחסיה

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדרהיום, הצעתו של חברת-הכנסת עקיבא נוף: הצאות הקישוט בבניין בנק ישראל. רשות הדיבור לחברת-הכנסת נוף.

עקיבא נוף (אחווה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, 3,500 דירות לזוגות צעירים, 17,000 משכורות שנחית במערכת הבטיחון, 17 פעם של כל מפעל ההזנה הארצי — זה המחיר ששילמה ישראל בעד תוספת הנוחות לפקיד בנק ישראל בבניין "הפיל הלבן" שעל גבעת-רם. נכון, נוח יותר בבניין

שהבניין התחיל להיבנות בשנת 1965. אנחנו עומדים בשנה ה-15 לבנייתו. אני משער שחלק מהסחבת והבנייה האיטית באו בגלל הלבטים, האם יש מקום, ואם כן, באיזה קצב, לבניית הבניין הזה. הגיעה השעה שהבניין יסתיים. אם זה נכון — וזה נכון — שהכלל במע"צ להקציב אחוז לקישוט הוא מקובל בכל הבניינים, אין מקום להשוות את ההוצאה הזאת — — —

עקיבא נוף (אחוה):

אני יודע שבלשכה שלך אין ציורים מפוארים כאלה ואתה מתפקד מצויין.

שרה-אוצר י. הורביץ:

אני שמח לשמוע שאני מתפקד מצויין ואני רוצה שהדבר יירשם בפרוטוקול.

15 שנה נמשכת הבנייה. לא עברו על האחוז האחד המקובל. יכול להיות שצריך לשנות את הכלל הזה ולומר: במצב של היום אין קישוט, ואולי גם לא בנייה של אבן ושיש בירושלים. אינני מציע שום הצעה כזאת. אתה דיברת על משפחות מרובות-ילדים שאינן יכולות לגמור את החודש. גם דיברת על חסכון בצה"ל. יש עשרה טעמים מדוע צריך לחסוך. אני אומר שבנק ישראל, לאחר ששמע את הצעתך ולאחר פנייתי, עשה צעד אחד והחליט לעצור הוצאה של 600,000 לירות בפסל של יגאל תומר-קין, שלא יירכש. כדי להיות הוגן אני מוכן לעסוק בכל נושא שבעולם. בשכר עובדי הבנקים. בשכר עובדי חב-רות הביטוח. אולי צריך להיכנס ולבדוק מה ניתן לעשות כדי להוריד, עד כמה שאפשר, את השכר ואת ההטבות. אבל בהזדמנות זאת, כשהבניין הושלם ועומדים לפני נעילה, לבוא ולומר "בה נבדוק את העניין"? ביטלו את הוצאת ה-600,000 לירות בגלל הרגישות הציבורית. לא כל פעם אתה יכול לבטל עיסקה. זהו צעד של בנק ישראל הראוי להערכה.

אני מציע להוריד את ההצעה מסדרהיים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליני:

רשות הדיבור לחברה-הכנסת משה שמיר להצעה אחרת.

חיים קורפו (הליכוד):

אני מבקש רשות להצעה לסדר.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליני:

בבקשה, חברה-הכנסת קורפו.

חיים קורפו (הליכוד):

הצעה לסדר: הנושא הנדון איננו בכלל בסמכותה של ועדה מועדות הכנסת ולא בסמכות הכנסת. אולי יתפסק המציע בכך שהפרוטוקול של דבריו ושל דברי השר יימסר לגנדי בנק ישראל. לשום ועדה מועדות הכנסת אין היכולת לעסוק בנושא זה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

מדוע ועדת הכלכלה איננה יכולה לעסוק בנושא זה?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליני:

אילו שר האוצר היה מציע הצעה זו הייתי פונה בעניין אל המציע. בשלב זה שמענו את הצעתו של שר האוצר להסיר את הנושא מסדרהיים. אדוני שר האוצר, הצעת שלא לכלול את הנושא בסדרהיים של הכנסת, חברי הכנסת קורפו מציע שתאמר שאלה הדברים שלך ושאתה

של הבניין המהודר מוסף עכשיו דובדבן הקישוט. סכום נוסף לרכישת יצירות אמנות. והנימוק הציני הוא כי מותר, על-פי דין או תקנה, כחוק, לקטש בניין ציבורי באחוז מסויים מערך הבניין. במלים אחרות, ככל שהבניין מפואר ומכובד יותר, אחוז הקישוט גבוה יותר. גברתי היושבת ראש, באמת, סכום הקישוט אינו רב. אני אפילו מיצר על כך שעלי להתעכב דווקא על הסעיף הזה שיש בו, אולי, עידוד ליוצרים ישראלים. אבל זהו, במידה מסוימת, הקש הארוך, הצוהר לתהום האלימות והציניות של ראשי הבנק.

אני בהחלט מצדד בכך שעובדי ציבור בעמדות מסוימות יזכו בשכר כזה שהיה בו כדי למשוך את מיטב המוחות לעשייה הציבורית. אבל מתבקש חוש מידה, וגם גבול לתאיבון. בכירי הבנק זוכים מדי ארבע שנים בסובר סידיה לרכישת מכונת בסך של 700,000 לירות, וכן בהלי וואה של מיליון עד שניים מדי עשר שנים למטרת החלפת דירה. כל זה נוסף על משכורותיהם הגבוהות. אילו היה לנו — בבקשה, בחפץ לב, אך כאשר בסדר העדיפויות הלאומי — ואנחנו עומדים בצורך יומיומי לקבוע סדר עדיפויות אכזרי — כשתהליך-האוויר מקצץ מחוסר תקציב בשעות אימונים, באה ההוצאה מנקרת העיניים הזאת לקישוט, וזה, בכל הכבוד, חוצפה וציניות.

בהיכנסם להוצאה זו ולהוצאות המובילות לכך, לצרכי נוחות והתהדרות, מאבדים ראשי בנק ישראל, יחד עם עמיתיהם, מנהלי הבנקים הלאומיים, את זכותם להתייחס מוסר לרובות השכירים והעצמאים המתקשים לגמור את החודש. בכך תורמים ראשי הבנק, האמורים לשמש מופת, תרומה נוראה לתחושת התיסכול הלאומי ולא-האמון המוביל להתפוצצות.

אני חושב שהנושא כולו, לא רק הקישוט של בניין הבנק אלא כל סעיפי השכר בבנק ישראל, כל הביזבז, כל ההתהדרות, חייבים להיות נדונים בכנסת, אולי אפילו בצורה של חקירה של ועדת הכנסת לענייני ביקורת המדינה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליני:

רשות הדיבור לשר האוצר.

שרה-אוצר י. הורביץ:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, לאחר שהועברה אלי הצעתו של חברה-הכנסת עקיבא נוף בעניין התקציב לשילוב אמנות בבניין בנק ישראל ביקשתי מנגיד בנק ישראל לשוב ולבדוק את הנושא. נגיד הבנק מסר לי כי בכל קריית בן-גוריון קיים כלל של הקצבת אחוז אחד מעלות הבנייה של מבנה ציבורי לשילוב אמנות בבניין. מקימי הבניין פעלו כאן כפי שפועלים לגבי כל מבנה ציבורי שהממשלה בונה. נגיד הבנק ביקש להדגיש שהתקציב מיועד לרכישת דברי אמנות שיוצבו בשטח הציבורי. בבדיקה מחדש הוחלט לדחות הזמנה מתוכננת של יצירה שנועדה לחדר הכניסה, בביצועו של האמן יגאל תומרקין, שהיתה עשויה לעלות 60 אלף שקל. על דחייה זו הוחלט בהתחשב במדיניות הקיימת היום לגבי נושא ההוצאה הציבורית. נראה לי, איפוא, שאין מקום לדון בנושא זה ואבקש להוריד את ההצעה מסדרהיים.

אבל למען הדיוק והתשובות של הנושא אני רוצה לקרוא מתוך מחברו של נגיד הבנק אלי, כדי שיהפוך לא רק למסמך אלא להסכרה ישירה של נגיד הבנק בנושא זה. נגיד הבנק חוזר על ההסברים שלי. הוא מדבר על כך

לחלק את התקציבים. היית בין מותחי הביקורת החריפים ביותר על ביזבוזי ראווה בבנייני ציבור ובבניינים ממשלתיים. ביחד עם חבריך האחרים באופוזיציה, בליכוד, היית נושא דגל השיקול הענייני בתקציבים, בפיקוח על בנייני ציבור וכו'. עכשיו אתה אומר את הדברים מאוחר. מה זה מאוחר? אתה בעלי-בית בנושא זה. אתה שר אוצר כבר שנה וחצי ואיש ליכוד כבר למעלה משלוש שנים. זאת אומרת, לא הסתכלתם סביבכם, לא היה מי שהתבונן וראה את הבנייה הזאת בראשיתה. אני מכיר היטב את הבניין הזה, עוד כאשר היה בקומה הראשונה שלו. כי עמדתי שם בלילות חורף וגשם בעת הפגנות מול משרדו של ראש הממשלה הנוכחי.

היים קורפו (הליכוד):
בלילה היה קשה לראות.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

ראיתי, כי כאשר הסופה היתה חזקה מדי רצתי למרתף להתחבא. לא היתה מחשבה, לא התבוננתי ולא בדקתם את התיקים שקיבלתם מ"ממשלת המחדלים" הקודמת. אתם נותנים לעניין להידרדר. אין שיפור, אין שינוי ואין הטבה. האם היום יש שיקול בבניית בנייני ציבור? האם יש חסכון של ממש? האם חוסכים? האם מקצצים תקציבים? האם יש חסכון במקום שצריך להיות? האם יש תכנית? אני חושב שבהצעה הזאת לסדר-היום של חברי הכנסת עקיבא נוף יש צדק רב. אם מאוחר לבלום את הביזבוז ואת ההוצאות המיותרות בבניין בנק ישראל, צריך שיהיה דיון על כך, גברתי היושבת-ראש, ולוא גם יהיה ערכו המעשי רק בבחינת נזיפה שלאחר מעשה או הבעת צער שלאחר מעשה. הכנסת היא גם מקום להבעת דעות, גם מקום ללמידת לקחים ולהתוויית דרכים להבא. חשוב שהדברים ייאמרו. יש הרבה ביזבוז וצריך שהכנסת תיתן את דעתה על כך. אני מציע שהנושא יועבר לוועדה.

היו"ר ש. ארבלייאלמוזלינו:

חבריה הכנסת נוף, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

עקיבא נוף (אחווה):
מסכים.

היו"ר ש. ארבלייאלמוזלינו:

ובכן, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת, שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת; השנייה, להעביר את הנושא לוועדה.

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת

8 —

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

7 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

מציע לחבריה הכנסת נוף להסתפק בדברים שאמרת מעל במת הכנסת. במקרה כזה לא תהיה הצבעה על ההצעה ולא תהיה הצעה להעביר את הנושא לוועדה.

שרי-האוצר י. הורביץ:
אני מקבל את זה.

היו"ר ש. ארבלייאלמוזלינו:

חבריה הכנסת נוף, האם אתה מקבל את הצעת שר האוצר?

עקיבא נוף (אחווה):

אם שר האוצר יוסיף לכך שהוא מוכן להעלות לדיון את עניין ה"אול"ים שהועלה כאן, ולא — לא נדון, עם כל הכבוד, לא בקופת-חולים ולא בשום דבר.

היו"ר ש. ארבלייאלמוזלינו:

חבריה הכנסת נוף, איננו מנהלים פה משא-ומתן.

עקיבא נוף (אחווה):

ניהלנו. קודם-כך, אני מברך על מה שאמר השר בעניין ה-600 אלף לירות. יחד עם זאת — —

היו"ר ש. ארבלייאלמוזלינו:

חבריה הכנסת נוף, אין שום תנאים. יש הצעה של שר האוצר להסתפק בדברי התשובה שלו, ואז אין צורך בהצבעה ואין הצעה אחרת להעביר את הנושא לוועדה. אם אתה מסכים, בבקשה; אם לא, אני נותנת לחבריה הכנסת שמיר רשות להציע את הצעתו וקיימת ההצעה של שר האוצר להסיר את הנושא מסדר-היום.

עקיבא נוף (אחווה):

חבריה הכנסת שמיר יאמר את דברו.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראינו לעינינו עכשיו חזיון שחציו קומי וחציו טראגי, בהשתתפותו האדיבה של יושב-ראש הקואליציה חבריה הכנסת קורפו.

היים קורפו (הליכוד):

זה לא קומי ולא טראגי.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

קומי — בטח; טראגי — אם תמשיך להופיע בצורה כזאת. אגיד לך, גברתי היושבת-ראש, מדוע. חבריה הכנסת קורפו איחר להביא את הצעתו הנכונה בשתי דקות וחצי ועוד כמה שניות. יש בזה יסוד קומי קלאסי, חברי הכנסת קורפו, כאשר המושיע הגדול בא לאחר שמי שצריך להיות מושע על ידו כבר שעה את השגיאה. יש כאן טעות של שתי דקות וחצי. הייתי יכול להציע את ההצעה הנכונה הזאת לשר לפני כן והוא היה מקבל אותה. אני בטוח בזה.

הצרה היא, אדוני שר האוצר, שאתה מאחר בשלוש שנים וחצי עם ההסכמה שלך להערה שלא צריך לבזבז, שבמדינת ישראל צריך לבנות עם פחות שיש, פחות זהב ופחות מתכת נוצצת ועם יותר יעילות ושצריך לדעת כיצד

4. הצורך בעיכוב מכירת מניותיה של חברת הדלק "פז" לקבוצת אייזנברג

גד יעקבי: לעכב מכירת המניות של חברת הדלק "פז" לקבוצת אייזנברג. רשות הדיבור לחבריה הכנסת יעקבי.

היו"ר ש. ארבלייאלמוזלינו:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבריה הכנסת

גד יעקבי (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, קיימת בישראל חברת דלק גדולה המרכות בידה את עיקר העיסוק הבינלאומי והפנים-ארצי בתחומי הדלק הרגילים והחיוניים שלנו, היא חברת "פז". לאחרונה אחד משותפי החברה הזאת, מר אייזיק וולפסון, הביע נכונות למכור את חלקו, הממשלה היא שותף אחד בחברה ועל-פי ההסכם בין השותפים יש לה זכות סירוב ראשונה לקניית חלקו של כל אחד מהשותפים אשר מסתלק מהחברה. היום, לאור התפתחות העניינים, נראה לי שעל הממשלה לעכב את מכירת מניותיו של מר אייזיק וולפסון, ויהיה הגורם המבקש לקנותו אשר יהיה, ובכלל זה לעכב את המכירה האפשרית לקבוצת אייזנברג ולשקול את האפשרות, אם סר אייזיק וולפסון ירצה למכור את חלקו, לקנות את חלקו בחברת "פז" כדי להגדיל את חלקה של הממשלה בה, כדי להגדיל את יכולתה להשפיע על משק הדלק במדינה, כדי למנוע העברת נכס חשוב, חיוני ורגיש לידיים פרטיות, כאשר יש אפשרות להעבירו מידיים פרטיות לידיים ממשלתיות. אבל ישנן שיש אפשרות אחרת, שגם היא מתבררת והולכת בימים האחרונים, שקבוצת וולפסון עצמה תחזור בה מכונותה למכור את חלקה, גם בהתפתחות זו אני רואה ברכה. אבל אם היא תעמוד על כוונתה למכור את חלקה נראה לי שעל ממשלת ישראל לקנות את חלקו של וולפסון בחברת "פז", להגדיל את חלקה בחברה ולהגביר את השפעתה במשק הדלק על-ידי הגדלת חלקה בחברת הדלק המרכזית שלנו.

חברת "פז" היא חברת הדלק העיקרית בישראל והיא ממלאת תפקיד חיוני ורגיש. נראה לי שממשלה אחראית חייבת לנהוג כמתחייב מכך. עליה לממש את זכותה לרכוש את חלקו של השותף המבקש לפרוש, אם הוא מבקש לפרוש. עליה לעשות זאת, לפי דעתי, לאלתר ולמנוע יצירת עובדות מכבידות בעתיד. למיטב ידיעתי קיימות הצעות אחדות של גורמים כלכליים ישראלים וזרים לרכישת חלקו של וולפסון ב"פז". בהן הצעות טובות יותר מזאת של קבוצת אייזנברג. על הממשלה — אם אמנם היא תחליט למכור את החלק הזה לגורם אחר ולא לקנותו לעצמה, דבר שאני מקווה שלא יקרה — לפעול בתחום זה באורח אחראי והוגן ועל-פי קניימדיה אחידים. ללא משוא פנים, כאשר האינטרס של המדינה — והמדינה בלבד — מול עיניה. אבל, כאמור, אני מקווה שבפסק הזמן שיתאפשר לנו, בשהות שנותנה לנו, תשקול הממשלה מחדש את עמדתה או את עמדת חלק מחבריה ותחליט שאם אמנם יימכר חלקו של וולפסון, ייקנה חלק זה על-ידיה ויגדלו שילטתה ובעלותה על חברת הנפט החיונית, החשובה והרגישה הזאת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר י. הורביץ:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, כשהופיע בפנינו מר אייזנברג ואמר שהוא מתכוון לקנות את חלקו של וולפסון בחברת "פז" הוא שאל אותי מה עמדת, לאחר שהיה ידוע שהיה בכונתנו למכור את חלקנו בחברת "פז". נכון שאנחנו חשבנו למכור את השליש שלנו בחברת "פז". אבל אמרתי לו שלא נמכור ראשונים, ואם נמכור ראשונים, נעביר את הנושא הזה כולו לוועדת השרים לענייני כלכלה.

משה עמאר (המערך):

למה בכלל הממשלה צריכה למכור את חלקה?

שר-האוצר י. הורביץ:

תן לי להסביר. אני מתכוון לכך שהרבה מאוד דברים שהממשלה מחזיקה בהם, היא מנהלת אותם. לצערי, לא כפי שממשלה היתה צריכה לנהל אותם — ואני מתכוון בהם הרבה מאוד כסף, ואין לה יכולת לנהל את זה אופרטיביות 365 ימים בשנה כהלכה. ולא תמיד אנחנו חולשים על עניינים כפי שבעל בית או בעל עסק צריך לחלוש עליהם. לכן חשבתי בלבי שבין הנושאים שאנחנו צריכים להיפרד מהם ולמכור אותם בסכום מאקסימאלי נמצאת גם חברת "פז".

אבל עם הזמן, לאחר שראיתי את הנימוקים שהעלה כאן גם חברי-הכנסת יעקבי, והם נראו לי והבנתי שהנושא חובע הירייה שני, אף שבדברים אחרים אני שלם לגמרי בענייני חברת "פז", כליה בדעתי שצריך לשקול את הדבר שנית. וכשבא אלי מר אייזנברג אמרתי לו: אדוני, אני אביא את הנושא הזה לוועדת השרים לענייני כלכלה והיא תחליט אם היא תרכוש את חלקו של וולפסון לפי המתחייב מן התקנון או שהיא תשתחרר מזה, כלומר, שלא אנחנו נקנה, ומי ירצה לקנות יקנה, תבוא עליו ברכה, עם מגבלות ברורות לאן יוכלו המניות לגדוד, או אם הבעלים יוכלו להחליף ידיים, שמא הם יהיו חס וחלילה בידי ידיים שאינן לרצון הממשלה הזאת או כל ממשלה שהיא. הודעתי לו שכל הסכם בינו לבין וולפסון יהיה טעון הכרעה של הממשלה בשאלת ניצול זכותה. אני בא להגיד לחברי הכנסת שהדברים שאמר פה חברי-הכנסת יעקבי נראים בעיני ראויים להירייה שני וכאשר אבוא לוועדת השרים לענייני כלכלה אביא גם את דברי חברי-הכנסת יעקבי, שאני מחשיב אותם, בפניה. ואני משער שוועדת השרים לענייני כלכלה תתייעץ לפני שתקבע, ואם יהיה צורך או אם משהו מחבריה יתבע זאת, העניין יובא לממשלה כולה.

אני מבקש להוריד את הנושא מסדר-היום, כי ועדות הכנסת אינן יכולות לעסוק בנושאים של מכירה וקנייה אלא אם הן חושבות שהממשלה עומדת בפני משגה כבד. מאחר שהעניין נמצא בחיולוליו והנושא יובא תחילה לוועדת השרים לענייני כלכלה אני מבקש מחברי הכנסת להוריד את ההצעה מסדר-היום. הנושא יישקל כהלכה בוועדת השרים לענייני כלכלה.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):

תן איזה נימוק משכנע יותר להורדת הנושא מסדר-היום.

שר-האוצר י. הורביץ:

הנימוק משכנע לגמרי. אם אני אומר שהדבר ראוי להיראות שני, זה מספק לגמרי.

משה עמאר (המערך):

אני מבקש רשות להצעה אחרת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

בבקשה, מהמקום.

משה עמאר (המערך):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חברי-הכנסת עמאר מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה. חברי-הכנסת יעקבי, האם אתם מסכים להצעה?

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-
היום של הכנסת — רוב
בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בי-
וועדה — מיעוט
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

גד יעקבי (המערך):
כן.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

לפנינו שתי הצעות: להעביר את הנושא לוועדה או
להסיר מסדר-היום. אני מעמידה את שתי ההצעות להצ-
בעה זו מול זו.

ה. חוק משפחות ברוכות-ילדים, התשל"ח—1977* (הצעה של קבוצת חברי כנסת)

שלוש נפשות או יותר לחדר; הגורם השלישי הוא רמת
ההכנסה הפנויה של משפחות אלה, כאשר רמת המצוקה
הוגדרה גם על-פי הכנסה סטאנדארטית לנפש. אמנם אין
זה מן הנמנע כי בנסיבות מסוימות יהיה ריבוי ילדים
נטול כל השפעה, או אפילו בעל השפעה חיובית, על
מצבה הכללי של המשפחה, אולם כשהוא מתלווה לתכור
נות פוגעות אחרות עלול גורם זה להוסיף על מצוקתה.

גברתי היושבת-ראש, הצעת החוק, שאני אתייחס
אליה בהמשך, יש לה מבקרים. יש לה מבקרים בתוך
סיעות הבית וגם בחוץ. אבל אני רוצה לומר שאחת הבי-
קורות שמטחים כלפיה היא כי עלולים, אם החוק יתקבל,
לשלם מכספי המדינה כספים או הטבות למשפחות ברוכות
ילדים אבל בעלות הכנסה מעל הממוצע. ואני רוצה כאן
לומר, כמי שבא ממשפחה שבה היו שמונה אחים ואחיות,
שרמת ההכנסה, או הגורמים הפוגעים האחרים, הם אינם
הגורם היחיד, אלא יש בעיות הנובעות מעצם גדלה של
המשפחה. וכמי שעבר את חבלי הקליטה בארץ חדשה, על
כל הבעיות המתלוות לכך, אני אומר בפה מלא, ואתייחס
בהמשך גם לנתונים ולמספרים, שגם אם ייהנו מהחוק
5% או 10% של משפחות ברוכות ילדים שהכנסתן מעל
לממוצע אני אראה בכך ברכה, כי כדי להיטיב את מצבן
של המשפחות האחרות חייבים אנו לעשות כן. אבל מעבר
לזה, וגם כתשובה לוויכוח, אני רוצה להביא בפני הבית
כמה נתונים מספריים. לפי ממצאי אותה ועדה 75%
לערך מכלל 200,000 הילדים שגדלו במצוקה כלכלית היו
במשפחות ברוכות ילדים. כלומר, מדובר במקרה זה על
75% מכלל הילדים שהמרכיב הפוגע של כלכלה, של
הכנסה, היה התכונה המאפיינת של משפחתם. בשנת 1970
גרו 205,000 ילדים בצפיפות של שלוש נפשות או יותר
לחדר ו-176,000 מהם, או 86% מהם, היו ילדים ממשפחות
ברוכות ילדים. 40% בקירוב מבין הילדים שהוריהם קיבלו
מענקים בגין היותם ברוכי ילדים היו ברמת הכנסה שהיתה
נמוכה ממחצית ההכנסה החצינית באוכלוסיה.

מאיר כהן (הליכוד):
מהו המצב היום?

מושה שחל (המערך):
גרוע יותר.

מאיר כהן (הליכוד):
אולי תיתן לנו מספרים?

מושה שחל (המערך):

חברה-הכנסת מאיר כהן, כדי להתייחס לדיון הזה
ברצינות אני רוצה לומר לך שיכולתי להביא מספרים

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אנחנו עוברים להצעת חוק ק"ד, חוק משפחות ברוכות
ילדים, תשל"ח—1977, של קבוצת חברי הכנסת. חבר-
הכנסת שחל יביא בשם את הצעת החוק. אני רוצה להפי-
נות את תשומת-לבו של חברה-הכנסת שחל לכך שתשובת
השר תהיה בשבוע הבא. מפאת מחלתו של השר נבצר
ממנו להיות נוכח היום בכנסת. גם ההצבעה תהיה בשבוע
הבא.

מושה שחל (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בישראל מתקש-
רים המונחים דמוגרפיה ומצוקה. למונח משפחות גדולות
מתלווה ציליל של מצוקה, ולהיפך, בדברנו על מצוקה נמ-
ציאים אנו נגררים על כרחנו ודנים במשפחות ברוכות
ילדים.

עוד לפני קום המדינה היתה מצוקה שהקיפה כ-10%
מכלל האוכלוסיה, אלא שלא היתה התייחסות שיטתית
לתופעה כבעיה חברתית ולא ניתנה עדיפות לפתרונה.
ממדי הבעיה היום אינם שונים בהיקף ובעומק. אחרי קום
המדינה עלו ארצה המונים מארצות האיסלאם. רבים מן
העולים היו חסרים השכלה פורמאלית, מקצוע והרגלי
עבודה. רוב המשפחות היו גדולות והדפוסים הקהילתיים
שהן הורגלו בהם היו בשבילן מסגרת חברתית תומכת.
המעבר לחברה חדשה, חברה חתרנית, הבנויה על
המשגים אישיים, יצרה קשיים בתחומי התעסוקה, הדירה,
התנהגות הילדים, החינוך ועוד. פיזור הקהילות גרם
לשינוי ולעירעור דפוסים מסורתיים, וכשלונות החינוך
הגבירו את הקיטוב החברתי, שעמו גברה תחושת הקי-
פוח של החלשים.

ממדי המצוקה ותוצאותיה גרמו לתופעות חברתיות
שהארץ הזאת ידעה אותן בתקופות שונות, כמו אירועי
ואדיסליב, כמו "הפנתרים", אבל אולי יותר מכל דבר
אחר האחוה הגבוהה של מאפיינים הם עבריינות הנוער,
אייסיום בית-ספר עלייסודי וקיום קבוצות גדולות של
נוער שאינו לומד ואינו עובד. כל התופעות האלה הועיקו
אקובעי המדיניות ללמוד את מכלול הבעיה. כך הוקמה
בשנת 1969 ועדת ראש הממשלה לילדים ובני נוער במ-
צוקה. העובדה המצויינת חזוירושנה בדוח תוועדה היא
כי עיקרה של המצוקה ממוקדת במשפחות ברוכות ילדים
וכי קיימת חפיפה בין מצוקה, גודל משפחה וארץ המוצא.
הדוח הגדיר שלוש תכונות המהוות מרכיבים עיקריים
במצבם של ילדים אלה: האחד, השכלת ההורים. כרמת
מצוקה נקבעה השכלה של שבע שנות לימוד ומטה; הגורם
השני הוא צפיפות הדירה, רמת מצוקה היא צפיפות של

מתבסס עליה היא הדוגמה של החוק הצרפתי. בצרפת קיים חוק כזה והוא פועל בדרך טובה ביותר ויעילה ביותר. חוק זה הציל משפחות רבות. ויותר מזה: היה לו גם התמריץ הדמוגרפי של הגדלת האוכלוסיה. כי בצרפת היתה בעיה של התמעטות האוכלוסיה. היה אחוז גידול טבעי שלילי ולא חיובי. אני חושב שבישראל קיימת נחיצות לתת תמריץ למשפחות גדולות. אינני מעוניין שתהינה משפחות בנות עשרה ילדים ויותר אלא אני מעוניין שיינתן התמריץ למשפחות הממוצעות בישראל להגיע לארבעה-חמישה ילדים. זהו המספר שאנחנו זקוקים לו בהחלט מבהינה דמוגרפית. החוק המוצע יאפשר לחזק את המשפחות ולתת תמריץ סביר לגידולן.

מאיר כהן (הליכוד):

משנת 1970 נתת מספרים די מרשימים על העוני. ומי כמוך יודע שוועדת-כ"ץ היתה בשנים 1970—1972. מדוע לא יישמתם את המלצות ועדת-כ"ץ בשנים 1972 עד 1977. אם אתה חושב שניתן ליישם חוק זה? הנושא הזה — אותו נושא שגם דיברת עליו בכנסת השמינית — הועלה לא פעם אחת. לא פעמיים ולא שלוש פעמים.

משה שחל (המערך):

אני רוצה לומר לך בצורה ברורה וחד-משמעית, כנה ואמיתית: יזמתי את הצעת החוק בכנסת השמינית והחחמתי עליה 61 חברי כנסת. היו שרים בממשלה שהסכימו לקבלה בעקרון והיו שרים שהתנגדו לה מן הסעם התקציבי. החוק לא הובא לדיון בכנסת. אני מדגיש: חבריך היו בין אלה שיזמו והצביעו יחד אחי.

מאיר כהן (הליכוד):

גם אני.

משה שחל (המערך):

היום הם מתחמקים מקיום ההבטחה. אומר דבר שני: בחיי הפארלאמנטאריים לא רבים היו המקרים שבהם הצבעתי בניגוד לדעת הסיעה. במקרה היחיד זה הצבעתי בניגוד לדעת הסיעה, כך שמבחינתי אינך יכול לבוא אלי בטענה. אני עקבי בדרכי: לא הגשתי את הצעת החוק והיום אני מגיש אותה. אני בא אליך ומחזיר לך את הכ"ד. האם תקיים את ההבטחה שהבטחת? אם יצאתם עם דגל זה בבחירות, האם תסכימו להעביר את החוק לוועדה? היום שר העבודה והרווחה חולה — אני מאחל לו שיבריא — וההצבעה על החוק תהיה רק ביום שני. אדרבה, נעמיד את זה במבחן.

אמרתי תוך כדי דברי שהחוק מעורר מחלוקת. הוא מעורר מחלוקת בסיעתי גם כיום אבל יש לו רוב. דננו בו במישורים שונים במוסדות המפלגה והוחלט ברוב לאמץ אותו ולהעבירו. אני אומר דבר אחד: הנושא אינו בוויכוח ולא צריך להיות בוויכוח בין-מפלגתי ולכן נזהרתי מלהביא נתונים ומספרים שיעוררו מחלוקת ולא רציתי גם להיגרר לשאלה שלך.

גברתי היושבת-ראש, אני חושב שהבעיה רצינית וחמורה ומן הראוי שהכנסת תקבל את החוק בקריאה טרומית ותצביע בעדו. אין לי ספק שבועדת העבודה והרווחה, שאני מקוה שהחוק יועבר אליה, יהיה הדיון רציני ויצטרכו להתייחס גם לאותן שאלות שהעמדתי כאן: עלות החוק, מועד ביצועו והדרכים לכך. החוק הזה בא לתת למשפחות ברוכות ילדים מגילה שתקבע את זכויותיהן ואת חובות המדינה כלפיהן כדי לעודדן לצאת מן הפגיעות שמצבן כמשפחות מרובות ילדים גורם לה.

שהם עדיין בוויכוח. הנתונים שבידי הם הנתונים המוסיפים כמים על דעת כולם.

מאיר כהן (הליכוד):

הנתונים הם משנת 1970. אני מכיר אותם.

משה שחל (המערך):

עד שנת 1977 חל שיפור במצב, ואילו החל משנת 1978 ואילך חלה נסיגה קשה מאוד. ואני רוצה לומר לך כנתון, שמה שנקרא משפחות מתחת לקו העוני, מספרן הוכפל בין השנים 1978—1980. רוב המשפחות, למעלה מ-80% מהמשפחות שמדובר בהן, הן משפחות ברוכות ילדים. אבל מאחר שידעתי שמוצא נתונים אלה אין לי דוח של ועדה לא רציתי למסור אותם כאן, מתוך הנחה ותקווה שלגבי החוק הזה לא יהיה ויכוח בין-סיעתי אלא תהיה הסכמה כללית להעבירו לדיון בוועדה.

גברתי היושבת-ראש, באשר לקשר בין מוצא למצוקה הרי בין 92% ל-94% מכלל הילדים שבמצוקה הם ממשפחות שישבוש מוצאן או מוצא הוריהם הן אסיה ואפריקה.

על-פי ממצאים משנת 1974 הרי מכלל הילדים הפג'ים לפי תכונת גודל המשפחה, 68% פגיעים גם לפי צפיפות. 60% גם לפי השכלת ראש המשפחה, ו-64% גם לפי תצרוכות. והם בממוצע הסתברות של 0.64 להיות פגיעים בתכונה נוספת. כלומר, בהשוואה לילד ממשפחה רגילה בת שניים או שלושה ילדים, סיכויי של ילד ממשפחה ברוכת ילדים להיות פגיע בתכונה נוספת לשלושת המאפיינים שמנתי, היא למעלה מ-64%.

באשר לחוק המוצע: אני מדגיש כי החוק המוצע הוא חוק-מסגרת שבא להגדיר בפעם הראשונה כמה דברים. הוא בא להגדיר מה היא משפחה ברוכת ילדים. הוא מגדיר אותה כמשפחה שמספר הילדים שגילה נמוך מ-21 שנה הסמוכים על שולחנו של ראש המשפחה עולה על שלושה. משמע, משפחה ברוכת ילדים היא משפחה שיש לה ארבעה ילדים או יותר שגילה נמוך מ-21. החוק המוצע קובע הטבות למשפחות ברוכות ילדים בתחומי הסיכון, החינוך והתרבות, מס ההכנסה, התחבורה הציבורית, רית, מסי הרכוש הממשלתיים והעירוניים; הוא קובע כי בני המשפחות ברוכות ילדים יהיו פטורים מתשלומי שכר לימוד והוצאות חינוך בכל מערכות החינוך, לרבות החינוך הגבוה. אם יש משימה שצריך להתייחס אליה, לדעתי היא עידודם של בני משפחות אלה להגיע להשכלה על-תיכונית.

אבל מאחר שהביקורת על החוק, כפי ששמעתי, היא בשל השאלה האם יש ביכולת המדינה לבצע או לתת את כל ההטבות האלה, קובע החוק המוצע רק מסגרת והוא משאיר בידי השרים הנוגעים בדבר את ביצוע החוק על-ידי חקיקת-משנה. כאשר אין לי ספק שאחד הגורמים שצריך להתחשב בהם הוא יכולת המדינה מבחינה תקציבית. אינני משלה את עצמי שמייד עם קבלת החוק ניתן יהיה להעניק את כל ההטבות שמדובר בהן, אבל זהו חוק שבא לקבוע זכויות-יסוד למשפחה ברוכת ילדים, המתלבטת והנלחמת לעתים על קיומה, או לאפשר לה לצאת מהמסגרת של משפחה פגיעה, המשאירה את העוני לא בדור אחד אלא עד הדור השלישי, כאשר יש לנו משפחות כאלה אשר הדור הראשון, הדור השני וכבר הדור השלישי הם בעלי אותם המאפיינים.

החוק הזה, אשר היה לי הכבוד לנסח אותו בכנסת הקודמת, לא נוסח כלאחר-יד. ניסיתי לבדוק אם יש חוקים דומים בארצות נאורות ומתקדמות, והדוגמה שהחוק הזה

חוברת ט', ישיבה שצ"ג, ג' בטבת התשמ"א (10 בדצמבר 1980)
— מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הודעה של היושב-ראש בפועל של ועדת הכנסת —

1. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

המשנה למוזכר הכנסת ש. יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחה היום על שולחן הכנסת מטעם הממשלה, לקריאה ראשונה, הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 5), התשמ"א—1980.

2. הודעה של היושב-ראש בפועל של ועדת הכנסת

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

רשות להודעה ליושב-ראש בפועל של ועדת הכנסת.

משה ל. מרון (יו"ר בפועל של ועדת הכנסת):

גברתי היושב-ראש, בהתאם להחלטת ועדת הכנסת הריני להודיע כי במקום הנוסף בוועדת הכנסת של הכנסת ייכנס חברי-הכנסת גולומב מטעם סיעת המערך.

כמובן אני מבקש למסור לכנסת את ההודעה הזאת: בישיבת הכנסת מיום כ"ה בכסליו התשמ"א, 3 בדצמבר 1980, הוחלט, בהתאם לסעיף 95 לתקנון, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת יצחק יצחקי בנושא: "חיסול המעברות ב"ישראל". ועדת הכנסת, בישיבתה היום, החליטה להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדת הכספים.

בישיבת הכנסת מיום א' בטבת התשמ"א, 8 בדצמבר 1980, הוחלט, בהתאם לסעיף 117(א) לתקנון, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בחוק המים (תיקון מס' 7), התשמ"א—1980, לאחר הקריאה הראשונה. ועדת הכנסת, בישיבתה היום, החליטה להעביר את הדיון בחוק הנ"ל לוועדה משותפת של ועדת הכלכלה וועדת הכספים. הוועדה תהיה בת 10 חברים, 5 מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה יהיה חבר ועדת הכלכלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת, בחילופי האישים ב"וועדת הכספים צריך חברי-הכנסת גולומב לבוא במקום חבר כנסת אחר, שהרי ועדת הכספים לא הגדילה את מספר חבריה.

משה ל. מרון (יו"ר בפועל של ועדת הכנסת):

אמרת: "למקום הנוסף". זה במקום חבר כנסת מהסיעה הדמוקרטית.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חברי-הכנסת גולומב צריך לבוא במקום חבר הכנסת מסיעה אחרת ולכן נבקש שתהיה השלמה אחר כך.

חיים קורפו (הליכוד):

במקום שהתפנה עם יציאת נציג הסיעה הדמוקרטית.

משה ל. מרון (יו"ר בפועל של ועדת הכנסת):

אולי נשלים את ההודעה בזה שכך נאמר.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

תגוב בשם, יותר טוב.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה ביום שני הבא בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 17:13.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות שצי"א—שצי"ג

- א. שאלות ותשובות.
- ב. חוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים בתעשייה (הוראות שעה), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק מס הכנסה (עידוד להשקרת דירות וניידות) (הוראת שעה ותיקון הפקודה), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק המיס (תיקון מס' 7), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק לתיקון פקודת הדיג, התשמ"א—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 13), התשמ"א—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- ח. הצעות לסדר-היום.
- ט. חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 16), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- י. חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 14), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק לתיקון פקודת קביעת הזמן, התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 5), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון מס' 11), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק לתיקון פקודת רישום שמות עסק (מס' 2), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 11), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק דיני עבודה (הסכם להקמת שדות-תעופה בנגב), התשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק-יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).
- יט. חוק החקיקה (הוראות מעבר), התשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק רשות שדות-התעופה (תיקון), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק העונשין (תיקון מס' 14), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק הסכנות (ימאים) (תיקון מס' 3), התשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק תקנת השבים, התשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- כד. שביתת הרופאים — הצעתם של חברי-הכנסת ע. הדרי-הורביץ, י. מ. אברמוביץ וי. יצחקי.
- כה. הצורך בייצול גביית מס הכנסה ומס ערך מוסף — הצעתם של חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. האוזנר, ד. גולומב וש. אליהו.
- כו. התגברות האנטישמיות במערב אירופה — הצעתו של חברי-הכנסת מ. קצב.
- כז. הקמת רשות לפיתוח הגליל — הצעתו של חברי-הכנסת י. כהן.
- כח. הצורך בתיאום פעולות הממשלה בגליל — הצעתו של חברי-הכנסת ד. רוזיליו.
- כט. מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח — הצעתם של חברי-הכנסת מ. עמאר ומ. וירשובסקי.
- ל. מעמדם של עובדי מדינה — הצעתם של חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו וא. מלמד.
- לא. רמת הוויכוח הציבורי — הצעתו של חברי-הכנסת ג. האוזנר.
- לב. כינון המטה למלחמה באינפלציה — הצעתו של חברי-הכנסת ע. אמורי.
- לג. החלטת הממשלה על הקפאת המחירים — הצעתו של חברי-הכנסת ד. גולומב.
- לד. שינוי שיטת הסובסידיות מסיבסוד המצרך לסיבסוד הנצרך — הצעתו של חברי-הכנסת ח. בר-לב.
- לה. עתידן של קיבוצאות הילד הראשון והשני — הצעתה של חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו.
- לו. השביתה בצי הסוחר — הצעתם של חברי-הכנסת מ. אלגרבלי, י. ז'. אמיר, מ. כהן וש. שטרן-קטן.
- לז. המדיניות הכלכלית של הממשלה והסקטור היצרני בארץ — הצעתו של חברי-הכנסת ע. הדרי-הורביץ.
- לח. העדר רופאים בירוחם — הצעתם של חברי-הכנסת י. ז'. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן-קטן.
- לט. אופק דעת-הקהל העולמית נגד השמדת הכפר הלבן — הצעתו של חברי-הכנסת ע. נוף.
- מ. מצב החקלאות והחקלאים בישראל — הצעתו של חברי-הכנסת א. כ"ץ-עוז.
- מא. מעמד הספר העברי והעדפתו — הצעתו של חברי-הכנסת מ. הכהן.
- מב. התנחלות אוהל מורה בקטמונים — הצעתם של חברי-הכנסת מ. אלגרבלי, ג. כהן, ש. פלאטו-שרון, ח. גרוסמן, ז. עטשי, ס. מרציאנו, א. ג. בדיאן, צ'. ביטון, ש. אלוני וש. שטרן-קטן.
- מג. צימצום פערים חברתיים ועדתיים בישראל — הצעתו של חברי-הכנסת מ. כהן.
- מד. קידום השכבות המקופחות — הצעתו של חברי-הכנסת א. אבנרי.
- מה. מצבם של ערביי ישראל ועתידם — הצעתו של חברי-הכנסת ז. עטשי.
- מו. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), התשל"ז—1978 (קריאה ראשונה).
- מז. חוק היטל מיוחד, התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- מח. הצעות חוק של חברי כנסת.

ב. הצעות למדר-היום לשיבה שצ"ג

- 1025—1026. יום זכויות האדם והצלת יהדות סוריה —
הצעתם של חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו וי.
יצחקי.
1027. ש. הלל (המערך) : נקיטת צעדים נגד המגמה
להחרמתה של ירושלים.
1028. ע. נוף (אחווה) : הוצאות הקישוט בבניין בנק
ישראל.
1029. ג. יעקבי (המערך) : הצורך בעיבוד מכירת מניותיה
של חברת הדלק "פו" לקבוצת אייזנברג.

ג. הצעת חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 13), התשמ"א—1980

1. הוספת סעיף 97א
אחרי סעיף 97 לחוק התיכנון והבנייה, התשכ"ה—
1965¹, יבוא :
"97א. היתר על-פי תכנית שהופקדה
(א) על אף האמור בסעיפים 97 ו-145(ב),
רשאית ועדה מחוזית לאשר מתן היתר
על-פי תכנית ועדה מחוזית אף אם אינו
בהתאם לתכנית בת-תוקף, אם נתקיימו
שניים אלה :
1 ס"ח התשכ"ה, עמ' 307 ; התשמ"א, עמ' 14.
2 ע"ר 1936, תוס' 1, עמ' 153.
(1) התכנית שבתוקף אושרה לפני י"ב
בטבת התש"י (1 בינואר 1950) ;
(2) לא הוגשה התנגדות לתכנית שהופ-
קדה עד תום תקופת ההפקדה, או
שבמתן ההיתר אין כדי להשפיע על
החלטת הוועדה לקבל התנגדות ש-
הוגשה.
(ב) לעניין פרקים ח' ו-ט' וסעיפי פקודת
בניין ערים, 1936², הנזכרים בסעיף
270, יראו את יום מתן ההיתר לפי
סעיף זה כיום תחילת תכנית לגבי
המקרקעין שעליהם חל ההיתר."

ד. הצעת חוק לתיקון פקודת הדיג, התשמ"א—1980

1. תיקון סעיף 3
בסעיף 3(1) לפקודת הדיג, 1937¹ (להלן — הפקודה),
ברישא, המלים "ולאנשים המתאימים" — יימחקו,
ובסיפה יבוא "אם לדעתו אין להענקת רשיון מניעה
מטעמים של בטחון הציבור או מטעמים של עברו,
תכונותיו או התנהגותו של המבקש."
2. תיקון סעיף 3א
(1) בסעיף קטן (1), המלים "בים כינרת" והמלים
"או במשוטת או במפרשיה" — יימחקו ;
(2) בסעיף קטן (2), המלים "בים כינרת" — יימחקו.
3. תיקון סעיף 9
(א) האמור בסעיף 9 לפקודה יסומן (1) ובו אחרי
פיסקה (ז) יבוא :
1 ע"ר 1937, תוס' 1, עמ' 157 ; ע"ר 1939, עמ' 51 ; ע"ר 1946, עמ' 51.
(ח) תקנות הבאות להבטיח כי ספינות דיג
ינהגו לפי אמנות בין-לאומיות שישראל
צד להן ;
(ט) תקנות בכל עניין אחר הנוגע לביצוע
פקודה זו.
(ב) אחרי סעיף קטן (1) האמור יבוא :
"(2) תקנות לעניין פיסקאות (ח) או (ט) לסעיף
קטן (1) טעונות אישור ועדת הכלכלה של
הכנסת."

ה. הצעת חוק העונשין (תיקון) (עבירות נגד המוסר), התשמ"ב—1980

1. תיקון סעיף 345
בסעיף 345 לחוק העונשין, התשל"ז—1977¹ (להלן
— החוק העיקרי), במקום "מאסר ארבע עשרה שנים"
יבוא "מאסר עשרים שנים ולא פחות מחמש שנים".
2. תיקון סעיף 353
בסעיף 353 לחוק העיקרי, במקום "מאסר עשרים
שנים" פעמיים, יבוא "מאסר עשרים וחמש ולא פחות
משבע שנים".
1 ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

ד ב ר י ה ס ב ר

שהנאנסת מתביישת או פוחדת מעצם התלונה ועצם הפיכתה למוקד של פעילות משטרתית ולאחר מכן משפטית — וזו בעיה בפני עצמה — חייב המחוקק למנוע בכל הדרכים את ההידרדרות במצב ולהחמיר בעונשים לרבות עונש מאסר מינימום על-ידי החמרת העונש מחד גיסא ועל-ידי מתן עונש מאסר מינימום מאידך גיסא.

תופעת האונס בישראל מקבלת ממדים מדאיגים ומחרידים. לא רק הבעילה עצמה מתלווית למעשי האונס, אלא גם תקיפה פראית ואלימה של קרבן האונס המסתיימת לא אחת במות הקרבן או בחבלה גופנית ונפשית שכמעט איננה ניתנת לתיקון. אף כי רק מקרים מספר מובאים לבית-המשפט, משום

1. הצעת חוק המקרקעין (תיקון) (בתים משותפים), התשל"ט—1979
(הצעתם של חברי-הכנסת מ. סבידור וא. רובינשטיין)

א. תיקונים הפוגעים ברכוש המשותף או מסכנים או עשויים לסכן את קיומו, או משנים או עשויים לשנות את ערכו, או המהווים פגיעה בחזונו התקינה של הבית, אלא אם קיבל תחילה הסכמת האסיפה הכללית של בעלי הדירות.

(ב) במקום סעיף 12(ב) יבוא:

"החלטה המטילה על בעל דירה חובות או תשלום מים מסוג או שיעור שלא פורשו בפרק ו' לחוק המקרקעין, התשכ"ט—1969 או בתקנון זה או המשנה את זכויותיו לא יהיה לה תוקף לגבי אותו בעל דירה אלא אם הסכים לה. החלטה המטילה על בעל הדירה תשלומים הדרושים לשם קיום החובות האמורות בסעיף 58 לחוק, יהיה לה תוקף אם התקבלה ברוב בעלי הדירות ובלבד שהתשלומים לא יעלו על הסכום שייקבע בהתאם סעיף קטן (ג).

(ג) ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת תקבע, על-פי המלצת שר המשפטים, את הסכום המאקסימלי שניתן יהיה לקבוע כאמור בסעיף קטן (ב).

ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת תקבע, המלצת שר המשפטים, לשנות סכום זה או להצמידו למדד יוקר המחיה.

1. תיקון סעיף 52
בסעיף 52 לחוק המקרקעין, התשכ"ט—1969¹ (להלן החוק העיקרי), אחרי הגדרת "בעל דירה" יבוא:
"פגיעה בחזונו התקינה של הבית" — כל שינוי במבנה, בציפוי או בצבע הקירות החיצוניים של הבניין ולרבות — התקנת מוגנים בתוך הקיר החיצוני, סגירת קבע במרפסת, התקנת מבנים, לרבות סככות על גג הבית, וכן כל שינוי אחר הטעון היתר על-פי חוק.

2. החלפת סעיף 58
במקום סעיף 58 לחוק העיקרי יבוא:

"58. חובות בעל דירה
בעל דירה חייב למנוע פגיעה בחזונו התקינה של הבית, לשמור על הרכוש המשותף ולהשתתף תוך בהוצאות הדרושות לבדק הרכוש המשותף ולהבטחתם של השירותים המחייבים על-פי דין או המקובלים על-פי הנוהג, הכול בהתאם לחלקו ברכוש המשותף, וזולת אם נקבע בתקנון שיעור השתתפות אחר.

3. תיקון התוספת

בתוספת לחוק העיקרי —

(א) במקום סעיף 2(א) יבוא:
"בעל דירה אינו רשאי לעשות בדירתו שינויים

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 259.

ד ב ר י ה ס ב ר

אלה מזה, ובשל העדר סמכות מפקחת וקובעת שתטיל את המרות על הדיירים.

ג. הכנסת קובעת כי למצב השורר בבתי המשותפים המאכלסים את מרבית האוכלוסיה במדינה יש השפעה שלילית על איכות החיים במדינה.

הצעת חוק זו באה לתקן חלק מליקויי החוק הקיים, בלי להיוקק לאמצעים משטרתיים או פיקוחיים נוספים ובלי להטיל מעמסה על אוצר המדינה. תכליתה של ההצעה לאפשר לבעלי הדירות לפקח ביתר יעילות על פורצי גדר הפוגעים במראה התקין של הבית המשותף והמסרבים לשאת בנטל בדיק הבית. מוצע כי רוב מוחלט מקרב בעלי הדירות יוכל לחייב כל בעל דירה להשתתף בהוצאות

הכנסת דנה במושב זה במצב הקשה ובהזנחה השוררת בתחום אחזקת הבתים המשותפים. חברי הכנסת שהשתתפו בדיון ציינו את משמעויותיה החמורות של הזנחה זו. הכנסת קיבלה החלטה ובה נאמר, בין השאר:

א. הכנסת מודעת לעזובה השוררת בבתי משותפים רבים, הן אלה אשר חל עליהם חוק המקרקעין והן אלה שטרם נרשמו בטאבו לפי החוק. הכנסת רואה בחומרה את התהליך המואץ של התבולות הבתים המשותפים בשל העדר אחזקה נאותה, דבר שגורם לירידת רכוש עצום לטמיון.

ב. הכנסת רואה בדאגה העברת היחסים בין אלפי דיירים בשל סיכסוכים ומריבות הנובעים בעיקר מתביעות לדמי אחזקה ותיפעול מזה, וסירובים לשאת בהוצאות

רואה החוק הישראלי בעיקר את בעלות הדירות וכספם את הרכוש המשותף." והפרופסור י. ויסמן, אף הוא מהפולטה למשפטים בירושלים, אומר במחקרו על הבתים המשותפים:

"כמדומה שהממצאים מצדיקים הצבת סימני שאלה על ההסדר שבחוק. יש מקום לבדוק מחדש את העמדה לפיה מוענקת מעין זכות וטו לכל דייר בכל הנוגע להצעה כלשהי לשיפורים. שמא רצוי להבחין בין סוגים שונים של שיפורים, למשל על-פי גובה סכום הכסף הכרוך בביצוע השיפורים? בשיטות משפטיות אחרות נהגו כך."

הצעת חוק זו באה לתקן פגמים אלה. כמו-כן באה הצעת החוק למנוע מבעל דירה לפגוע בחזונו החיצונית של הבית — כולל שינוי על-ידי סגירת מרפסת, התקנת מזגן בקיר בנייה על גג בית וכיוצא בזה — שלא בהסכמת האסיפה הכללית של בעלי הדירות.

הדרושות לשם קיום החובות המוטלות בחוק ובתנאי שסכום זה לא יעלה על סכום מאקסימלי שתקבע ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, על-פי המלצת שר המשפטים. על-פי החוק הקיים דרושה החלטה פה-אחד כדי לחייב בעל דירה להשתתף בהוצאות הדרושות לשם בדק הבית והחזקת התקניה, מעבר להוצאות השוטפות.

על הפגם המצוי בחוק הקיים עמד הפרופסור ג. טדסקי, מהפולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית באמרו כי:

"בשיטות משפט אחרות מוטלת על בעלי הדירות חובה להחזקה תקינה של דירותיהם, במשפט הישראלי אין תקנה כזאת, הן בדיני הבתים המשותפים והן בתקנון המצוי." ועוד אומר פרופסור ג. טדסקי כי "בהבדל מה- עמדה המיוחסת לחוק המערב-גרמני ולחוק השוויצרי,

ז. הצעת חוק משפחות ברוכות-ילדים, התשל"ח—1977 (הצעה של קבוצת חברי כנסת)

1. הגדרות
"משפחה ברוכת-ילדים" — משפחה שמספר ילדיה שגילים פחות מ-21 שנה עולה על שלושה, ושאהד מבני המשפחה שירת בצה"ל או בשירות בטחוני ולאומי אחר.
2. חינוך ותרבות
א. משפחה ברוכת-ילדים שתהיה זכאית לחינוך חינם, כולל שירותים לתלמיד בבית-ספר יסודי ובבתי-ספר על-יסודיים בישראל.
ב. שר החינוך והתרבות, באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, יתקין תקנות בדבר מתן הקלות למשפחה ברוכת-ילדים במוסדות החינוך העל-תיכוניים.
ג. שר החינוך והתרבות, באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, יקבע בתקנות כללים בדבר מתן הקלות למשפחה ברוכת-ילדים בכניסה למופעי תרבות שונים.
3. שיכון
משפחה ברוכת-ילדים שאין לה דירה מתאימה, או הגרה בתנאי צפיפות תהיה זכאית לדיור לפי כללים שיקבעו, בין בתנאי שכירות ובין ברכישה. שר הבינוי והשיכון יקבע בתקנות כללים לביצוע סעיף זה, כולל קביעת הצפיפות בדירה לנפש.
4. מס הכנסה
א. נישום בעל משפחה ברוכת-ילדים, יהא זכאי בחישוב הכנסתו החייבת לזיכוי שנתי נוסף על הקבוע בפקודת מס הכנסה (להלן — הפקודה) בשיעור של 6,000 לירות לכל ילד מעל הילד השלישי. היה הנישום פטור מתשלום מס, ישולם לו הסכום האמור כמענק. שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יתקין תקנות בדבר סדרי תשלום המענק.
ב. אם למשפחה ברוכת-ילדים, העובדת במשק ביתה, תיתשב כאשה עובדת, הזכאית לחישוב נפרד על-פי סעיף 66 לפקודה; יראו בהכנסת האשה 50% מהכנסת בעלה מיגיעתו האישית בעסק, או במשלח-ידו, או הכנסה מעבודה.
5. מס אגרות
א. למשפחה ברוכת-ילדים תהיה זכות חד-פעמית לקנייה של מוצרים חיוניים בני-קיימא שייקבעו בתקנות, על-ידי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, ללא תשלום מכס ומס קנייה.
ב. משפחה ברוכת-ילדים תהיה זכאית ל-25% הנחה עבור כל ילד נוסף על הילד השלישי, מכל תשלום של מיסי אגרה, היטל ארנונה, מס רכוש, בין ממשלתיים ובין המוטלים על-ידי רשות מקומית, החלים על דירת מגורים, רכישה או מכירתה.

ה. הרשאתה של ועדת העבודה והרווחה להביא לפני הכנסת את חלוקתה של הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39), התשמ"א—1980

הכנסת מחליטה על-פי סעיף 121 לתקנון, להרשות לוועדת העבודה והרווחה לדון ולהביא לפני הכנסת לקרי-

אה שנייה ולקריאה שלישית רק חלק מהצעת החוק הנדונה, סעיפים 1 עד 15 וסעיפים 21 עד 26.

ט. הודעתו של שר החינוך והתרבות בעקבות מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא המגורים המעורבים במעונות הסטודנטים באוניברסיטת באר-שבע *

לכבוד

מר יצחק ברמן

יושב-ראש הכנסת

נכבדי,

את כל ההצהרות המטילות דופי בדפוסי המוסר של ציבור הסטודנטים באוניברסיטת בן-גוריון בנגב. החלטה זו המחייבת את הנהלת האוניברסיטה על-פי חוקת האוניברסיטה מיושמת החל משנת הלימודים התשמ"א.

כידוע, נהנית האוניברסיטה על-פי סעיף 15 לחוק המועצה להשכלה גבוהה התשי"ח-1958 מחופש פעולה מינהלי ואקדמי.

עם זאת, כפי שנמסר לי, הרי שהמשמעות המעשית של החלטת האוניברסיטה פירושה, אי-שינוי במצב הקיים ולפי מיטב הכנתי, בשונה מהמלצת ועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

בכבוד רב,

זבולון המר

שר החינוך והתרבות

על-פי סעיף 85 לתקנון הכנסת הריני מפרט להלן את החלטתה של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב בעקבות מסקנות ועדת החינוך והתרבות של הכנסת בנושא "המגורים המעורבים במעונות הסטודנטים באוניברסיטת באר-שבע":

"חבר-הנאמנים מאשר את החלטות הסנאט והוועד הפועל בנושא המעונות. חבר-הנאמנים קובע, כי כל סטודנט אשר באופן אישי יבקש להתגורר ביחידה של חדרים נפרדים אך סמוכים של בנים ובנות, בקשתו תאושר.

החלטת חבר-הנאמנים תבוצע עם תחילת שנת הלימודים התשמ"א. בנוסף — חבר-הנאמנים דוחה ומכחיש

העתק: חברת-הכנסת אורה נמיר, יושבת-ראש ועדת החינוך והתרבות.

* הונחו על שולחן הכנסת ביום ד' בסיוון התש"ס (19 במאי 1980).

י. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא ביצורה וחיוזקה של ירושלים בעידן הסיכוי להסדר מדיני; על הצורך הרחוק בעיבודיה של ירושלים *

ג. להחיש ביצוע תכניות בינוי בירושלים כדי להגביר את קליטת העולים בעיר, שיפור תנאי הדיור לתושביה והבטחת מגורים לעובדי המדינה ומוסדות ציבור שיעברו אליה.

ד. להגביר את ההשקעות במפעלי תעשייה עתירי מדע ובמגוון רחב ויצירת מקורות תעסוקה לתושביה. כמו-כן לסייע ולעודד מפעלים קיימים ולהרחיב את פעילותם הכלכלית.

ה. לראות בעדיפות גבוהה ההתחייבות להבטיח השוואת השירותים לתושביה בכל חלקי העיר, ותובעת הקצאת משאבים מתאימים לביצוע השווה זה או תוך תקופת זמן סבירה.

2. הוועדה פונה אל מוזכיר ההסתדרות הכללית של העובדים לפעול בהדרגה להעברת הפעילות ההסתדרותית ותברת העובדים לירושלים.

3. כדי לחזק את מעמדה של ירושלים, קוראת הוועדה למוסדות ציבוריים — ביחוד אלה שמימון פעילותם בא מתקציב המדינה — להעביר את מרכזיהם לירושלים, כך שעיקר פעילותם תתרכז בה.

4. הוועדה קובעת שעל המפלגות הפוליטיות בישראל החובה לתרום את חלקן לביצוע מעמדה של ירושלים כבירת ישראל על-ידי זה שיעבירו בהדרגה את מרכזיהן לעיר הבירה כדי שתהפוך בבוא העת למרכז של הפעילות הפוליטית בישראל.

במליאת הכנסת, הראשונה ביום י"ז בשבט התשל"ח (25 בינואר 1978); והשנייה, ביום כ' בכסלו התשל"ט (25 בדצמבר 1978) הועלו שתי הצעות לסדר-היום הנ"ל על-ידי חברי-הכנסת ע. ברעם. הכנסת החליטה להעביר את הדיון בהצעות לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה ראתה את שתי ההצעות כמקשה אחת ונושא אחד. קיימה דיון בנושא בהשתתפות נציגים של משרד האוצר, משרד הפנים, ראש עיריית ירושלים, נציג מטעם ועדת השרים לענייני ירושלים ומגב"ל החברה הכלכלית לירושלים. וכן שמעה מפייהם פרטים על הבעיות של ירושלים כבירת ישראל וצרכיה המתחייבים מכך.

גם עתה, לאחר חקיקת חוק-יסוד: ירושלים על-ידי הכנסת, קובעת הוועדה שכל עוד לא יבצעו המוסדות הממלכתיים והציבוריים את המתחייב למימוש סעיפי החוק, ולפיתוחה המואץ של ירושלים לא נוכל להבטיח את מקומה, מעמדה וחוסנה של ירושלים כראוי לבירת ישראל.

לאור זאת באה הוועדה לידי המסקנות הבאות:

1. הוועדה קוראת לממשלת ישראל:
 - א. להעביר את כל משרדיה על עובדיהם לירושלים ולרכז בה את כל פעילויותיה.
 - ב. לחייב את המוסדות הממלכתיים השונים להעביר את פעילותם המרכזית לירושלים ולהשאיר מחוצה לה רק את סניפיהם הפועלים במסגרת מקומית.

* דוח של שר הפנים בנושא פיתוח ירושלים, ר' חוברת כ"ח נספחות.

א. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא הפשיעה, האלימות והבריונות

ועל רקע זה באה ועדת הפנים ואיכות הסביבה לידיו המסקנות הבאות:

1. הוועדה רואה בדאגה את התגברות התופעה של הפחדת עדים — שעדותם עשויה לבסס ראיות שיש בהם כדי להרשיע עבריינים חשודים — בדרכים של אלימות פיסית ישירה או ברמיונות בצורת פיצוצים בבתי-מגורים ועסקים או במכוניות.

2. הוועדה קובעת שעניין הפיצוצים במכוניות ובבתי-מגורים — הן כסחיטה והן כחיסול חשבונות הוא תופעה חמורה שיש לחסלה בטרם הגיעה לממדים של מגיפה. הוועדה מברכת את המשטרה על שהצליחה לשים יד על חוליה מסוכנת שפעלה בשיטת הפיצוצים וקוראת לה לפעול ללא-חשך לשבור כל התארגנות דומה בעתיד.

3. לאחר שהתברר שאחד ממקורות האספקה החשוף בים של עולם-הפשע לנשק וחמרי חבלה הם מחסני צה"ל, על השלטונות הצבאיים והאזרחיים לנקוט במשותף בפעולות נמרצות, יעילות ובטיחות להדברת התופעה, שאנשי צה"ל משמשים את הפשע תמורת כסף.

4. הוועדה רואה בחומרה את ריבוי מספרם של מעשי שוד ואלימות המלווים שימוש בנשק חם ויריות להשגת מטרתם, ללא התחשבות בחיי אדם.

5. הוועדה בדעה שעל המשטרה לשים דגש מיוחד בטיפול בתופעת הבריונות שפשתה בחוגים שונים, החל ממופעים ציבוריים ובתי-עונגים וכלה בחוף הים ומגרשי כדורגל. תופעה מדאיגה היא הבריונות יכלפי תיירים המצפים להכנסת אורחים ונתקלים בבריונות על צורותיה השונות, דבר המוציא את דיבת הארץ רעה בארצות-חוץ.

6. הוועדה סבורה שיש להגביר את המלחמה בעבריינות הסמים באמצעי הסברה בבתי-הספר ובקרב הציבור מחד גיסא, ומלחמת חרמה במפצי הסמים וצרכניהם עד כדי הדברת התופעה, מאידך גיסא.

7. הוועדה רואה בחרדה את הישנותם החוזרת של מקרי תקיפה והתעללות בקשישים חסרי-אונים למטרות שוד וגזל. למרות הפעילות המשטרתית למניעתם גדל ציבור הנתקפים ועמם גדלה חרדת ציבור הקשישים.

8. נוכח ריבוי השימוש באמצעים מתוחכמים לביצוע פשעים פליליים ואחרים, הוועדה בדעה שיש לציד ולעדכן את המשטרה בשיטות ובאמצעים חדישים ומשוכללים כדי לקדם את פני הסכנות בהתפשטות הפשיעה בישראל והחרפתה.

9. הוועדה מבצעה תקווה שהשינויים הצפויים בתכני יות המשטרה במסגרת "תכנית תירוש" — על פיה יערך אירגון מחדש של המשטרה על יחידותיה ותיכנון פעילותה לטווח רחוק — יביאו את המשטרה לפעולה נמרצת, יעילה ותקיפה להדברת הפשיעה על סוגיה השונים.

10. הוועדה קוראת לממשלה להקציב את המשאבים הנדרשים ליישם את "תכנית תירוש" ללא דיחוי.

הנושאים הבאים להלן הועלו במליאת הכנסת בתאריי כים שונים, כהצעות לסדר-היום, והכנסת החליטה להעבירם לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

(1) מניעת התגברות מעשי אלימות ושוד, הפחדת עדים ופיגועים — הצעתם של חברי-הכנסת מ. שחל וח. קופמן — הועלתה ביום כ"ג באייר התשל"ח (30 במאי 1978).

(2) המשטרה וגל והפשיעה הגואה — הצעתו של חברי-הכנסת מ. וירשובסקי — הועלתה ביום ג' בשבט התשל"ט (31 בינואר 1979).

(3) התגברות הבריונות בישראל והשלכותיה על התיירות — הצעתו של חברי-הכנסת שריר — הועלתה ביום א' באב התשל"ט (25 ביולי 1979).

(4) הסלמה בפעולות הפשע המאורגן — הצעתם של חברי-הכנסת א. נמיר, ג. האוזנר, א. אולמרט ומ. וירשובסקי — הועלתה ביום כ"א בכסלו התש"ס (11 בדצמבר 1979).

(5) שיקול מחדש ביעודיה של המשטרה ומשאבים שיש להקצות לה — הצעתה של חברת-הכנסת ת. אשל — הועלתה ביום י"ט בטבת התש"ס (8 בינואר 1980).

(6) התגברות הפשיעה בארץ — הצעתו של חברי-הכנסת ג. האוזנר — הועלתה ביום י"א בתמוז התש"ס (25 ביוני 1980).

(7) הצורך בהדברת חדירתם של כלי-נשק וחמרי נפץ לחוגים אזרחיים — הצעתה של חברת-הכנסת ת. אשל — הועלתה ביום י"א בתמוז התש"ס (25 ביוני 1980).

ועדת הפנים ואיכות הסביבה ראתה בנושאי הפשיעה והאלימות מכלול אחד והיא הקדישה מספר גדול של ישיבות לדיון בנושאים השונים.

כמו-כן הטילה על ועדת המשנה לענייני משטרה ובתי-סוהר לברר נושאים מסויימים בצורה יסודית ומורחבת כדי לחזור לשורשי הבעיות הכרוכות במלחמה בפשע.

לדיונים הנזכרים לעיל הוזמנו שר הפנים, המפקח הכללי של המשטרה, ראש אגף החקירות במטה הארצי וקציני משטרה בכירים. כדי ללמוד ממקור ראשון נערכו ביקורים ביחידות משטרה והתקיים יום עיון במטה הארצי של המשטרה.

בדיונים הועלה כי אכן לאחרונה אנו עדים להתגברות הפשיעה האלימה והתפשטות התופעה של השימוש בכוח ואמצעים בלתי-חוקיים להשגת מטרות פליליות, נקיטת צעדי הפחדה ואיומים נגד עדים ונגד אנשי החוק. כל אלה הם צד אחד של תופעה שהחריפה בשנים האחרונות שביטוייה העיקריים הם הפרת חוק ושיבוש הסדר החברתי.